Jan van den Boer

Frater Andreas

1841 – 1917

Een eerbiedwaardige Udenhouter

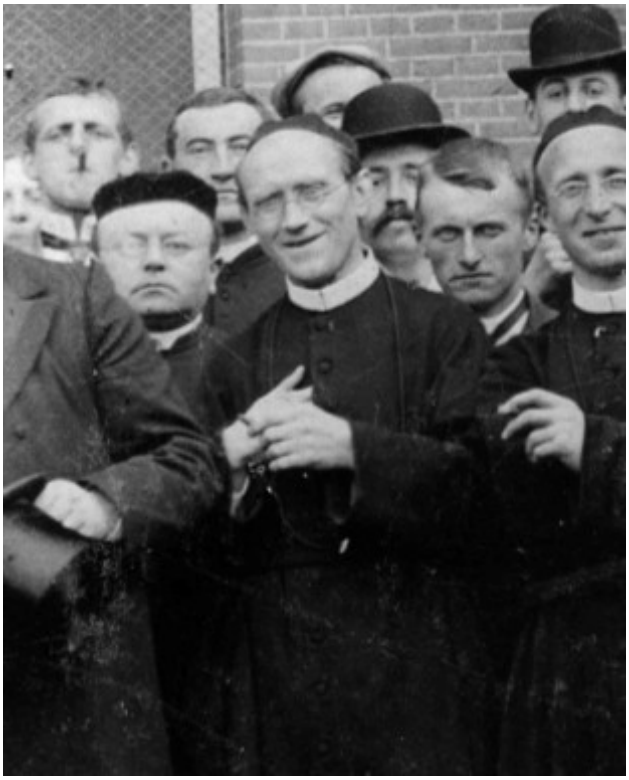

Unentse biografieën 2

ISBN/EAN 978-90-78933-26-7
Uitgever “Stichting Heemcentrum ‘t Schoor Udenhout – Biezenmortel”
Drukkerij ELKA Tilburg
30 juni 2017
Oplage: 350

Foto omslag: Frater Andreas in 1902. “Hij staat er op zoals hij is: met de glimlach van innerlijke superioriteit, ondergedompeld in de wereld van de liefde tot God, relativerend al het gewichtige gedoe rondom ons heen; het is de glimlach van de ware eenvoud, die uit de diepte komt.” (frater Louis Holtackers)

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorwoord

“Öt ut goej hout gesneeje”

Het gegeven dat frater Andreas 100 jaar geleden op 3 augustus 1917 is overleden, is de aanleiding tot het schrijven van deze “Unentse biografie”.

In de reeks “Unentse biografieën” beschrijven we bekende, opmerkelijke en kleurrijke personen die in Udenhout zijn geboren of er een groot deel van hun leven hebben gewoond. We noemen hen “Udenhouters met een verhaal”. Frater Andreas is zo’n Udenhouter met een verhaal, een bijzonder verhaal. Hij ligt begraven in zijn kapel bij de fraters van Tilburg, hij heeft een altaar in de Udenhoutse kerk en paus Benedictus XVI gaf hem de titel “eerbiedwaardige dienaar Gods”.

Gedurende zijn leven is de leraar frater Andreas bij veel leerlingen, studenten en collega’s al opgevallen door kenmerken als plichtsgetrouwheid, doorzettingsvermogen, stipt op tijd zijn, een harde werker en daarnaast vriendelijk, zachtaardig, niet veroordelend en met een doorleefde belangstelling voor zijn naasten. Zijn hele leven heeft hij zich ingezet om het zijn medemensen zo comfortabel mogelijk te maken. Vaak kostte hem dat erg veel kruim, het vergde veel energie en soms moest hij zich door de pijngrens heen werken. Een heel bekend voorbeeld hiervan is, dat hij zich op hoge leeftijd met enorme wilskracht aanleerde om met zijn linkerhand te gaan schrijven, nadat zijn rechterarm door tuberculose aangetast was. Een aantal van deze persoonlijkheidskenmerken is hem met de paplepel ingegeven. In deze biografie staat een samenspraak in het dialect en daarin zegt de rasechte Udenhoutse Pietje Paas het zo: “Dreeke is öt ut goej hout gesneeje, hard vur zun èège, meej un goej hart vur un aander”.
Door heel gewoon zijn plicht te doen, heeft frater Andreas tijdens zijn leven veel respect gekregen en sommigen noemden hem “de heilige frater”.

In de voorbije honderd jaar heeft de congregatie van de fraters de levensovertuiging van frater Andreas doorgegeven aan de Udenhoutse gemeenschap door onderwijs te geven en culturele en maatschappelijke activiteiten te verrichten. Tot op de dag van vandaag is dat concreet zichtbaar in het werk dat de fraters van de Vuurhaard doen voor kwetsbaren in onze samenleving.

Schrijversteam Heemcentrum ’t Schoor
Udenhout – Biezenmortel

De warmte van de liefde

Ik kom uit een groot gezin van acht kinderen. Het was traditie dat wij van ons oma bij de plechtige communie, de hernieuwing van de doopbelofte, omstreeks 12-jarige leeftijd, een missaal cadeau kregen, een gebedenboek waarmee de H.Mis te volgen was die in die tijd geheel in het Latijn werd gelezen. In dit missaal legden wij als kinderen prentjes van heiligen die wij ook onderling ruilden. In mijn missaal zat en zit nog steeds een prentje van frater Andreas, een soort relikwie met een gebed op de achterkant en op de voorkant een foto van frater Andreas met daaronder een stukje stof met de tekst ”stof door hem gedragen”. Samen met mijn broers bezocht ik de lagere school aan de Bosscheweg te Tilburg die de naam droeg Andreasschool. Dus de devotie tot frater Andreas is ons jarenlang bijgebracht. Mijn interesse is altijd gebleven en ik was verheugd met de toekenning vanuit Rome om frater

Andreas eerbiedwaardig te verklaren. Frater Andreas heeft zich met heel zijn persoon, met lichaam en ziel, met al zijn talenten en kwaliteiten maar vooral met zijn hart gegeven aan God. Hij heeft zich aan zijn medebroeders geschonken met een liefde die niet berekenend is, die niet het beste voor zichzelf hield, maar, zoals Gods liefde tot hem belangeloos en onberekenbaar was. Frater Andreas was niet ijzig kil maar bezat een hartelijkheid en warmte, een gezonde affectiviteit naar zijn medebroeders en leerlingen. Voor hem was waar: vruchten rijpen door de zon, mensen rijpen door de warmte van de liefde. Ik ben verheugd met het verschijnen van dit boekwerkje en ik ben het Schrijversteam van Heemcentrum ’t Schoor dankbaar voor het werk dat zij hebben verricht. Wellicht mag het bijdragen tot de zaligverklaring van frater Andreas.

Pastoor Godfried B.M. Looijaard
Johannes XXIII parochie, Sint-Lambertuskerk Udenhout

Het werk van frater Andreas gaat door!

We gedenken dit jaar de 100e sterfdag van frater Andreas van den Boer. Dat alleen al is iets bijzonders, er zijn niet zoveel mensen over wie honderd jaar na hun dood nog gesproken wordt.

Ik denk dat er echt iets bijzonders is uitgegaan van frater Andreas. We kunnen dat moeilijk precies vatten. Wat we weten is, dat hij voor veel mensen een inspirerend en hoopgevend mens was. Een warme en hartelijke, toegewijde leraar en religieus. Niet te overtreffen in dienstbaarheid, altijd stond hij voor anderen klaar. Uiterst precies en scherp als het ging om religieuze principes: hij was een gevoelig man die wist hoe nauw alles luistert voor een zuiver en geloofwaardig leven. En tegelijk in alles toch heel gewoon en hartelijk. Hij was een man die God dichtbij de mensen heeft gebracht en door zijn manier van doen de mensen dichtbij God.

In onze fratergemeenschap hebben wij veel over frater Andreas horen spreken. Soms werden die verhalen wel eens wat saai, braaf en repetitief. Dat lag niet aan frater Andreas maar vooral aan onszelf. Konden wij ons voldoende inleven in die wereld van vroeger?
In de tijd van frater Andreas waren er grote, rommelige fabrieksteden met sloppenwijken. Daar leefden grote aantallen kinderen die niet naar school konden en mensen die onvoldoende medische zorg kregen. Er was een platteland waar nog echt armoede heerste en veel mensen op de grens van het bestaansminimum leefden. Hoevelen leidden niet een onmenswaardig bestaan en hadden geen enkel toekomstperspectief? Maar er waren ook mensen die aan die vreselijke armoede en onderontwikkeling iets wilden doen. Onder andere in de kerk. Er waren grote katholieke gemeenschappen die opbloeiden rond missionaire idealen. Er waren religieuzen die armenscholen, kostscholen, ziekenhuizen, instituten voor gehandicapten en andere projecten van volksopvoeding en armoedebestrijding opzetten. Er was een kerk die groeide en zich inzette voor de aanpak van maatschappelijke misstanden, op allerlei manieren, in de geest van het evangelie.
Een van de vele bewegingen die concreet iets wilde doen aan armoedebestrijding, was onze in 1844 in Tilburg opgerichte congregatie van fraters. Tegenwoordig zeggen we wel: de fraters van Tilburg, want dat is de plaats waar wij zijn begonnen. Of: de fraters van Barmhartigheid, want die barmhartigheid, die zorgzame aandacht voor de naaste, was en is nog steeds het leidende principe. Met een barmhartige blik naar de ellende kijken en het daar niet bij laten, maar er iets aan doen. Een van de fraters van het eerste uur was frater Andreas van den Boer uit Udenhout. Een scherpe, kritische en harde werker: heel eenvoudig, heel nuchter en heel hartelijk. In alles een Brabantse boerenzoon.

Het leuke van dit boek is volgens mij, dat het het verhaal van frater Andreas weer plaatst in die regionale context. We zien waar hij opgroeide en wat zijn horizon was. We krijgen daar veel anekdotes en foto's bij, die het verhaal verlevendigen. We lezen dingen die we nog nergens anders zijn tegengekomen. Ik denk dat het met dit boek makkelijker wordt om in het leven van frater Andreas door te dringen.

Als algemene overste van de fraters hoop ik natuurlijk ook, dat de lezers eveneens iets proeven van wat frater Andreas bewoog en inspireerde. Dat de lezer iets meekrijgt van zijn bevlogenheid en enorme inzet voor zijn medemensen, voor zijn leerlingen, voor de kerk. Er zullen wel wat vragen onbeantwoord blijven, er blijven wonderlijke kanten aan zijn levensverhaal zitten. Ook zijn er verhalen over wonderen die na zijn dood hebben plaatsgevonden: kunnen we dat hoofdstuk helemaal begrijpen? In 2008 is frater Andreas eerbiedigwaardig verklaard, wat betekent dat de kerk een plaatselijke verering heeft goedgekeurd. Als ik dit boek op me in laat werken, dan besef ik dat het met die verering in zijn prachtige geboortedorp Udenhout wel goed zit.

Namens de fratergemeenschap wil ik graag allen die aan dit boek hebben meegewerkt, hartelijk bedanken voor hun werk. Dat de vele feiten die in dit boek zijn samengebracht, ons aan het denken mogen zetten, mogen inspireren en uitdagen. Want honderd jaar na het overlijden van frater Andreas kunnen we constateren, dat die missie nog niet voltooid is. De wereld heeft nog steeds barmhartigheid nodig en wij fraters doen wat binnen onze mogelijkheden ligt. Het werk van frater Andreas gaat door!

Frater Lawrence Obiko
Algemene overste Fraters CMM

Levensloop frater M. Andreas

24 november 1841	Geboren te Udenhout en ingeschreven als Jan van den Boer
24 november 1841	Gedoopt in de parochiekerk St.-Lambertus te Udenhout onder de naam Joannes
13 maart 1853	Eerste H. Communie in de kerk van Udenhout
September 1855	Naar de kweekschool van de fraters te Tilburg
22 januari 1857	Gevormd te Helvoirt door monseigneur Zwijsen
14 oktober 1859	Ingetreden in het noviciaat van de fraters onder de naam Maria Andreas
1 november 1860	De driejarige religieuze geloften afgelegd
6 april 1861	Geslaagd voor de onderwijzersakte te Den Bosch
1 november 1861	Aangesteld als leraar op de Ruwenberg te St.-Michielsgestel
6 september 1863	De religieuze geloften voor het leven afgelegd
18 september 1871	Benoemd tot coördinator van de priesterstudenten op de Ruwenberg
13 april 1876	Tijdelijk werkzaam op het Moederhuis te Tilburg
4 oktober 1876	De acte leraar Duitse taal behaald
10 juni 1878	Terug naar de Ruwenberg, weer coördinator van de priesterstudenten
2 oktober 1878	De acte leraar Franse taal behaald
1884	Eerste boek onder het pseudoniem J.M. Vincent
28 augustus 1912	Verhuisd naar het fraterhuis den Heuvel te Tilburg
2 februari 1913	Wegens ziekte tijdelijk op het Moederhuis te Tilburg
10 april 1913	Terug op fraterhuis den Heuvel
3 augustus 1917	Overleden te Tilburg
6 augustus 1917	Begraven op het kerkhof van het Moederhuis van de fraters te Tilburg
6 december 2008	Titel “Eerbiedwaardige dienaar Gods” verleend door paus Benedictus XVI

Udenhout in de tijd dat Jan van den Boer er opgroeide, van 1841 tot 1854

Udenhout, aan de noordkant van Tilburg, telde zo'n 2100 inwoners. Het dorp was vooral een agrarisch dorp. Er waren kleine bedrijven, verbonden met het vele hout dat in de omliggende bossen royaal beschikbaar was, zoals klompenmakerijen. In de winter gingen 350 kinderen naar school, in de zomer zo'n 200 kinderen omdat kinderen 's zomers nodig waren op de boerderij. Antony Robben was burgemeester van het dorp (van 1832 tot 1852), Petrus Verschuure was de pastoor (van 1837 tot 1859), Paulus Borsten was het hoofd van de openbare school (van 1848 tot 1879), Théophile Le Mire was de kasteelheer van kasteel De Strijdhoef (van 1832 tot 1888).

Belgische Revolutie
Na aanvankelijk optimisme na de nederlaag van Napoleon in 1815 nam de onrust in het koninkrijk toe. De samenvoeging van de katholieke zuidelijke Nederlanden en de protestantse Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden liep steeds meer scheuren op en in 1830 ontvlamde de onrust. Er ontstond in de Zuidelijke Nederlanden gewapend verzet dat leidde tot de onafhankelijkheid van België. Tien jaar lang had Udenhout last gehad van legers die door het dorp trokken of er waren ondergebracht, in tenten en door inkwartiering bij burgers. De 7de Rijdende Batterij was nagenoeg permanent in Udenhout gevestigd. De Oisterwijkse Hervormde Gemeente moest gedurende de jaren 1832-1834 regelmatig de Udenhoutse kapel aan de militairen afstaan. Nederland erkende België op 19 april 1839 met het Verdrag van Londen. De rust keerde weer, de legers verlieten het dorp en de Udenhouters konden weer aan de toekomst denken.

Een nieuwe kerk met een Rijk Roomsch interieur
Twee eeuwen eerder, in 1648, werd Brabant aan het einde van de Tachtigjarige Oorlog een Generaliteitsland van de Republiek der Zeven Provinciën. Die republiek werd bestuurd door protestanten. En die protestanten namen onze voorouders in 1648 niet alleen hun kerkje af – de Udenhoutse Cruysstraetse kapel kwam in protestantse handen – maar de protestanten bepaalden ook dat onze voorouders hun katholieke geloof niet in het openbaar mochten belijden, ze mochten geen kerken hebben, niet in processie over straat gaan, ze moesten trouwen voor de dominee. De katholieken vierden stiekem hun heilige mis in boerenschuren. Die situatie van het geloof in een schuurkerk heeft wel 150 jaar voortgeduurd. Tot einde 18e eeuw de Franse Revolutie vernieuwing bracht en met de Franse overheersing kwam die vernieuwing ook naar Brabant: vrijheid, gelijkheid en broederschap. De Fransen brachten weer gelijkheid van geloof. De katholieken mochten weer kerken bouwen. Onze voorouders hebben al in 1830 initiatief genomen voor de kerk die uiteindelijk in 1841 is gebouwd. De buitenkant is om subsidieredenen sober gebleven, maar onze voorouders konden naar hartelust hun gang gaan met het interieur. Na 200 jaar achterstelling bij de protestanten konden onze voorouders zich eindelijk geheel uitleven in hun katholieke geloof. Het interieur van de kerk moest maximaal katholiek worden. Er hebben heel veel mensen schenkingen gedaan. In 1848 is een nieuw hoogaltaar gebouwd, rijk en Roomsch. Norbertus is er het bewijs van. Hij staat bijna midden op het hoogaltaar met de monstrans in zijn hand. Hij wordt beschouwd als de verdediger van de sacramenten. De Udenhouters mochten hun geloof weer uiten.

Parallel aan deze ontwikkeling werden overal in Brabant congregaties opgericht voor armenzorg en voor katholiek onderwijs en ook Udenhoutse jongens en meisjes zochten een toekomst in deze congregaties.

Een nieuw gemeentehuis

In de tijd dat Jan van den Boer opgroeide in het dorp was er beslist een sfeer van opbouwen, van vrijheid, ondanks dat er veel armoede zal zijn geweest. Een teken daarvan is ook de bouw in 1849 van een prachtig Raadhuis. Daaraan vastgebouwd een nieuwe school, die op 16 oktober 1849 in gebruik werd genomen.

En verder…
In 1842 heeft de kasteelheer Théophile Le Mire harmonie Moed en Volharding opgericht.

Hoofdstuk 1

Liever boeken lezen dan helpen op de boerderij

Opgegroeid in Udenhout

Het gezin Van den Boer – Bergmans

Petrus (Peter) van den Boer, geboren op 7 september 1790, zoon van Adrianus van den Boer en Jacoba van der Zanden, huwde op 1 mei 1825 met de 26-jarige Maria Bergmans, dochter van Cornelis Bergmans en Cornelia van Iersel. Ze gingen wonen op een pachtboerderij aan de Houtsestraat in Udenhout.

Drie maanden na hun huwelijk, op 3 december 1825, overleed opa Adriaan van den Boer. Op 6 januari 1826 werd het testament bij notaris afgewikkeld. Oma Jacoba van der Zanden en de twee nog levende kinderen, Peter en zijn zus Adriana, legden de nalatenschap vast, bestaande uit een perceel hooiland aan de Kreitenmolenstraat en een perceel bos en turfveld in de Aschotsesteeg. Peter en Adriana kregen ieder een perceel. Bij het opmaken van deze akte verklaarden zowel Jacoba van der Zanden als Adriana van den Boer dat zij niet konden schrijven.

De stamboom Van den Boer staat in bijlage 1 van deze biografie.

Uit het huwelijk van Peter van den Boer en Maria Bergmans werden naast een doodgeboren kind in 1837 acht kinderen geboren, twee meisjes en zes jongens, in volgorde: Adrianus (Adriaan, 1826), Cornelia (Kee, 1828), Johannes (Hannes, 1830), Johanna (1833), Cornelus (Kees, 1835), Christiaan (Christ, 1839), Jan (1841) en Martien (1846). Dochter Johanna stierf nog geen drie jaar oud in 1836. Hannes, Christ en Jan bleven ongehuwd. Het huwelijk van Adriaan met Anthonetta Witlokx bleef kinderloos. Ook het huwelijk van Cornelus met Adriana van Laarhoven bleef kinderloos. Cornelia huwde Willem Robben. Zij kregen vier kinderen. Deze familie bewoonde een boerderij op ’t Heuveltje in Berkel, waar ook de ongehuwde Christ bij inwoonde nadat zijn zwager Willem Robben was overleden. Christ was kerkmeester van de Berkelse parochie en ook broedermeester voor de processie naar Kevelaer. Martinus zorgde voor een nageslacht Van den Boer door twee zonen, Petrus en Marinus, die boerderijen bewoonden aan de Voort op de grens van Helvoirt en Haaren en de Helvoirtse kant van de Gijzel.

Van vader Petrus van den Boer wordt verteld dat hij begaan was met de armen. Hij stuurde zijn kinderen er op uit om bij arme gezinnen er op aan te dringen hun kinderen naar school te sturen. Vader liet het niet bij een oproep, maar hij steunde financieel bij het aanschaffen van de noodzakelijke schoolspullen. Zo kwamen zijn kinderen ook bij gezinnen waar de maaltijd bestond uit aardappelschillen. Als vader dat hoorde, zei hij: “Dat gaat zo niet” en hij zal het niet bij woorden hebben gelaten.

24 november 1841

Op 24 november 1841 is Jan van den Boer geboren en nog diezelfde dag gedoopt in de Udenhoutse Waterstaatskerk, die toen nog maar zes weken ervoor was ingewijd. Pastoor Verschuure kwam vaak aan huis bij de familie Van den Boer en zal om die reden zelf de doop hebben gedaan. Jan van den Boer was de twaalfde dopeling in de nieuwe kerk.

In 1846 verhuisde het gezin naar de pachtboerderij de Slijkhoef aan de Biezenmortelsestraat in Biezenmortel, een grotere boerderij dan die aan de Houtsestraat.

De lagere school

Jan ging naar de school van meester Borsten, de openbare lagere school op de hoek van de Slimstraat en de Schoorstraat. Dat was vanuit Biezenmortel haast een uur lopen. “Het had niets te betekenen”, wist frater Andreas later te vertellen, “we wisten niet beter, het was voor ons de natuurlijkste zaak van de wereld en we waren het van jongs af gewoon”. “Als kind deed onze Jan alles heel gewoon, net als wij”, vertelde in 1919 zijn jongere broer Martien. Op de school blonk Jan uit door zijn mooie handschrift. Heel zijn leven is hij een echte schoonschrijver gebleven. Maar in de andere vakken stak hij niet boven de middelmaat uit. Wel herinnerden zijn schoolmakkers zich later, dat hij in alles erg stipt was. Jan van den Boer zal bij meester Borsten, ondanks dat de school een openbaar karakter had, al streng katholiek zijn gevormd. Paulus Borsten stond in de verre omgeving goed bekend, blijkbaar streng en in elk geval was hij bisschoppelijk inspecteur voor katholieke scholen.
Een van de klasgenoten van Jan van den Boer was Wim van Hulten, geboren in 1840, de latere frater Pacomius die zijn grondeigendom aan de Udenhoutse Slimstraat aan de parochie schonk, om daar het fraterhuis te kunnen bouwen.
Bij het spel was Jan als alle andere kinderen. Broer Martien herinnerde zich een voorval, dat hem altijd goed is bijgebleven. Het was Goede Vrijdag, een gewone schooldag. De school stond op korte afstand van de kerk en je kon er het gelui van de kerkklokken goed horen. Maar wat je vaak hoort, valt niet meer op. Bij Jan was dat anders. Die Goede Vrijdag zei hij: “Zeg, Martien, wat is het toch stil en vreemd, dat er nu om twaalf uur geen Engel des Heren wordt geluid”.

Op 13 maart 1853 heeft Jan van den Boer zijn eerste communie gedaan in de Udenhoutse kerk.
Een jaar later verhuisde het gezin van Peter van den Boer naar Helvoirt, naar de boerderij Kerkhoef op de Helvoirtse Heikant (nabij de Guldenberg), die eerder door een familielid Bergmans werd gepacht. De oudste broer Adriaan was inmiddels getrouwd en Jan was al bijna 12. De familie Van den Boer heeft de Kerkhoef 21 jaar gepacht, van 1854 tot 1875. Na Peter van den Boer woonde er zijn jongste zoon Martinus met zijn gezin, die in 1875 verhuisde naar de Voort onder Haaren. In de tijd van Peter van den Boer woonde er ook de dienstmeid, Huberdina van der Velden uit Loon op Zand.

Voor Jan van den Boer was de tijd om naar school te lopen nu maar twintig minuten. De onderwijzer was Marinus Boset, net als Paulus Borsten goede vriend van monseigneur Zwijsen. Tijdens schooltijd mocht er op de toenmalige openbare lagere scholen geen godsdienstonderwijs worden gegeven. Dat gebeurde na schooltijd. Dan kwam de pastoor nog een half uurtje langs of de onderwijzers gaven catechismusles.

Mensen herinnerden zich veel later maar weinig van de jeugdjaren van Jan van den Boer. Hij was er thuis in elk geval niet op uit om te werken op de boerderij. Hij zat liever in een boek te lezen. “Zo gauw hij thuis was van school”, vertelde zijn broer Christ, “pakte hij zijn schoolboeken weer”.

Jan viel ook op bij zijn Helvoirtse schoolmeester. Die had veertig jaar later nog een schrift van Jan van den Boer, dat hij al die tijd had bewaard.
Ook bij de Helvoirtse pastoor viel Jan op. Die kwam vaak bij de familie Van den Boer aan huis. De pastoor was namelijk een paardenliefhebber en de oudere broers van Jan waren wijd en zijd bekend als paardenkenners, ook op de Bossche markt. Pastoor Steijvers gaf Jan boeken om te lezen, vooral ook om zich de Latijnse taal eigen te maken. De pastoor had voor zichzelf het plan gemaakt om drie jongens uit zijn parochie een priesterstudie te laten volgen bij de fraters. Dat waren Jan Leijten, Jan Berkelmans en Jan van den Boer. Beide andere jongens waren ouder en konden eerder aan hun studie beginnen en zijn

beiden priester gewijd. Jan van den Boer ging uiteindelijk niet naar een priesteropleiding, maar naar de onderwijzersopleiding bij de fraters.

Jan van den Boer was dienstplichtig en werd door de gemeente ook ingeloot als oproepbaar indien de gemeente Helvoirt soldaten voor het leger moest leveren. De familie Van den Boer regelde zoals in die tijd heel gebruikelijk was – althans voor wie daarvoor de middelen had – een remplaçant, een vervanger indien Jan opgeroepen zou worden. De remplaçant voor Jan was Johannes Puffer uit Breda.

De kweekschool van de fraters
In de herfst van 1855 vertrok Jan, bijna 14 jaar oud, naar de kweekschool van de fraters te Tilburg. Monseigneur Zwijsen was vijf jaar voordien, in oktober 1850, met deze kweekschool begonnen. Ze was bedoeld als een eigen vormingsinstituut van de congregatie om jongens tot frater-onderwijzer op te leiden. Frater Dositheus Leus was directeur van de kweekschool. Eens kwam er iemand bij vader Van den Boer op bezoek en zei dat hij nog eens spijt zou krijgen dat hij zijn zoon liet studeren. Vader werd daarop zo boos, dat hij het bezoek buiten zette met de mededeling dat hij nooit meer terug hoefde te komen.

De kweekschool van de fraters was gevestigd in het moederhuis aan de Gasthuisring. Het gebouw was breed aan de straatkant en had naar achteren toe drie vleugels. De kweekschool was gevestigd in de zuidvleugel. Op de begane grond was de recreatiezaal en de kapel, op de eerste verdieping een studieklas en een leslokaal en boven op zolder waren de kleine slaapkamertjes. De studie duurde vijf jaar. Het was in die tijd gebruikelijk dat de leerlingen in de voormiddag naar een van de fraterscholen in de stad gingen om de praktijk te leren en in de namiddag zelf les kregen in enkele schoolvakken en in vreemde talen. Kort nadat Jan op de kweekschool was begonnen, kwam er een nieuwe frater-directeur, frater Laurentius Knepfle, een juist afgezwaaide militair. Hoewel pas 23 jaar oud, was de nieuwe directeur een strenge man die een reglement invoerde, waarbij nederigheid, gehoorzaamheid, stilzwijgen en gebed voorbeeldig beoefend moesten worden. Het leek wel een streng klooster. Veel studenten gingen om die reden naar huis. Jan van den Boer bleef.

Op de kweekschool viel Jan van den Boer opnieuw op door zijn nauwgezetheid. Monseigneur Zwijsen bleef het werk van de door hem gestichte congregatie volgen. Op zekere dag had de bisschop weer eens puntenlijsten van de vorderingen en het gedrag van de studenten ingezien. Hij kon niet over iedereen even tevreden zijn. Zo liet hij Jan Ghijben, de later bekende en geleerde pater, bij zich komen en deze kreeg te horen: “Zeg eens, Jan, daar hapert iets aan. Waarom is jouw rapport zo aanmerkelijk minder dan dat van Jan van den Boer?”. Onvervaard kwam het antwoord: “Ja maar, monseigneur, dat is er nu een met wie niemand van ons zich kan meten. Zo’n nauwgezetheid gaat onze krachten te boven”.

Van de vakanties herinnerden de broers Christ en Martien van den Boer zich dat Jan altijd blij thuiskwam, maar ook aan het eind van de vakantie opgewekt terug naar de fraters kon gaan. De broers zagen een beetje tegen hem op – hij studeerde immers – maar Jan zelf voelde zich zeker niet meer en gedroeg zich ook niet als meer. Wel kon Jan al preken tegen zijn broers. Dat zij naar de kerk moesten gaan en bidden.

In 1857 werd Jan in de Helvoirtse kerk gevormd door monseigneur Zwijsen. In dat jaar duurde de vakantie wat langer dan gebruikelijk, omdat de fraters hun kweekschool moesten uitbreiden vanwege het toenemende aantal leerlingen. Jan benutte de extra vakantie door meester Boset te gaan helpen op de Helvoirtse lagere school. Maar Jan werd er ook op uitgestuurd om op de koeien te passen. Zo kon het gebeuren dat de beesten op een avond op de gebruikelijke tijd thuis kwamen aanlopen, maar er was in geen velden of wegen een Jan te ontdekken. Men ging op zoek en men vond hem lezend in een boek. Hij had er

helemaal niets van gemerkt dat de koeien weg waren.

Frater-roeping

Bron Heemcentrum 't Schoor "Over heeroom en tante zuster"

De negentiende-eeuwse congregaties

Een van de verworvenheden van de Franse Revolutie was het nieuwe denken over rechten van mensen. 'Onderdanen' werden 'burgers' en burgers hadden bijvoorbeeld het recht om eigen organisaties op te richten en eigen bestuurlijke verbanden te smeden. Zo was ook een basis gelegd voor tal van initiatieven om organisaties op te richten met het doel medemensen actief te helpen, congregaties van zusters, fraters en broeders, die zich inzetten voor onderwijs, ziekenzorg, opvang van wezen, armen, gevangenen of ouderen. In Frankrijk zagen in de eerste helft van de negentiende eeuw vierhonderd congregaties het levenslicht. In Nederland werd het recht om eigen organisaties op te richten pas in de grondwet van 1848 verankerd, maar al eerder werd het oprichten van congregaties oogluikend toegestaan.

Er zijn tientallen verhalen uit die tijd over mensen die het voortouw namen, die iets wilden doen voor de maatschappelijke noden, de daad bij het woord voegden en zelf de handen uit de mouwen staken. Een van hen was Joannes Zwijsen, pastoor van 't Heike in Tilburg, de latere bisschop. In 1832 stichtte hij een *associatie van juffrouwen*, twaalf jaar later gevolgd door een voor *jonge mannen*. Later leren we deze kennen als de *Congregatie van de zusters van Liefde*, ook wel genoemd: de *zusters van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid* ofwel de *zusters van de Oude Dijk* en als de *Congregatie van de fraters van O.L.Vrouw Moeder van Barmhartigheid* ofwel de *fraters van Tilburg*. De beide congregaties zetten zich in voor de armoedebestrijding door een brede waaier van activiteiten op het gebied van onderwijs en zorg. De zusters richtten zich op onderwijs, maar ook op de verpleging van zieken en de opvang van weeskinderen. De fraters hielden zich in hoofdzaak bezig met onderwijs, maar zorgden ook voor de opvoeding van weeskinderen en gehandicapte kinderen en de opzet van katholiek jeugdwerk. Zwijsen en vele anderen waren bewogen door de schrikbarende nood van een omvangrijke onderklasse van mensen: bittere armoede, vaak levenslange werkloosheid, gebrek aan elementair onderwijs, verkrotte huisvesting, sociale uitstoting, epidemieën en gezinsproblemen.

Vanaf toen kozen veel jongelui met een roeping voor de actieve congregaties en minder voor de oude beschouwende kloosterordes.
In Udenhout zal in latere jaren de aanwezigheid van de zusters van Liefde en de fraters van Tilburg zeker hebben bijgedragen aan het aantal 'roepingen' voor een religieus leven. De zusters en fraters verzorgden het basisonderwijs; de zusters al vanaf 1862 de lagere school voor meisjes, de St.-Felixschool, de fraters vanaf 1901 de lagere school voor jongens, de St.-Petrusschool. In Biezenmortel waren de broeders Penitenten, sinds 1903, en de Kapucijnen, sinds 1920, een voorbeeld voor veel jongelui. En in 1925 begonnen de zusters van de Choorstraat met hun voorbeeldige werk op Huize Vincentius in Udenhout.
Van alle kanten werd de keuze voor een leven als religieus als een zeer goede keuze beschouwd. Ook voorbeelden van heeroom en tante zuster kregen in families navolging. Sinterklaas *reed* een altaartje, zodat de kinderen konden "misje spelen". Misdienaars kwamen direct in contact met priesters, ze hielpen hen bij het liturgisch handelen, het opdragen van de H.Mis en ze moesten vaste gebeden in het Latijn kunnen opzeggen. Zij waren dus al een klein eindje op weg.

Jan van den Boer, de eerstgeroepene om frater te worden

Tot 1850 waren er op twee uitzonderingen na, een Augustijn en een Franciscanes, uitsluitend dorpsgenoten die priester werden, ongeveer één per vijf jaar. Na de opkomst van de congregaties voor de barmhartige werkzaamheden in onderwijs, ziekenzorg, opvang van

wezen en verzorging van bejaarden, veranderde ook in Udenhout en Biezenmortel in zeer korte tijd het aantal roepingen voor een leven als religieus, in het bijzonder bij de vrouwen. Tussen 1850 en 1859 werden negen jonge vrouwen Franciscanes en één zuster van Liefde, en bij de jongens waren er in deze jaren vijf priesterwijdingen en werd er één broeder van O.L.V. van Maastricht. Het aantal roepingen bleef daarna een aantal decennia stabiel om vanaf 1890 sterk te gaan groeien tot een niveau van ongeveer 3 per jaar.

De fraters kwamen in 1901 naar Udenhout. Opvallend is dat vóór die tijd, in de periode van 1860 tot 1900, al tien jongens uit Udenhout en Biezenmortel hadden gekozen voor een leven als frater. De eerste drie waren de in Udenhout geboren en inmiddels in Helvoirt woonachtige Jan van den Boer, Willem van Hulten en Hendrikus de Rooij.

Jan van den Boer vertrok in de herfst van 1855 (14 jaar oud) naar de kweekschool van de fraters. Hij deed in 1863 zijn eeuwige geloften en had de kloosternaam frater Maria Andreas. Willem van Hulten is in 1862 naar de fraters gegaan. Hij woonde pal naast de kerk en later heeft hij de grond van zijn ouders aan de parochie geschonken om er een fraterhuis te bouwen. Hij deed in 1866 zijn eeuwige geloften en had de kloosternaam frater Maria Pacomius. Hendrikus de Rooij is geboren in café ’t Gommelen in een zeer ondernemend gezin. Een van zijn broers was Bartje de Rooij, medeoprichter van de Steenfabriek Udenhout en van de eerste boterfabriek van Udenhout. Hendrikus de Rooij ging in 1864 naar de fraters, deed in 1868 de eeuwige geloften en kreeg de kloosternaam frater Maria Mattheus. Naar hem is in Tilburg het Frater Mattheushof vernoemd.

In totaal zijn er 26 Udenhoutse en Biezenmortelse fraters van Tilburg. Zie bijlage 2.

Frater Pacomius van Hulten heeft enkele herinneringen aan frater Andreas van den Boer vastgelegd. Ze kwamen beiden uit Udenhout en hadden beiden op de lagere school in dezelfde klas gezeten. Frater Pacomius herinnerde zich frater Andreas als iemand die altijd hetzelfde optimistische humeur had. Dat was al zo op de lagere school, dat was later ook zo op de Ruwenberg. Frater Pacomius ging een keer per twee jaar voor retraite naar de Ruwenberg. In de kapel zat hij dan naast frater Andreas. Die vroeg hem dan steevast hem aan te stoten voor het geval hij in slaap viel, al gebeurde dat nooit. Toen frater Pacomius eens langere tijd aan het ziekbed was gekluisterd was het frater Andreas die hem dikwijls kwam opzoeken.

Hoofdstuk 2

Coördinator van de priesteropleiding
Leraar op de Ruwenberg

Novice, professie, onderwijzersacte
Jan van den Boer begon op 14 oktober 1859 zijn noviciaat. Voortaan zou hij frater Andreas heten. Kort daarop kwam het bericht dat zijn vader was overleden. Zijn broers konden zich later niet meer herinneren of Jan bij de begrafenis aanwezig had mogen zijn. Wel is bekend dat Jan even overwoog naar huis te gaan om te helpen op de boerderij. Maar hij volgde de raad van zijn overste en bleef bij de fraters. Na een retraite van acht dagen deed hij op 1 november 1860 zijn professie en legde hij de geloften van armoede, zuiverheid en gehoorzaamheid af.
De verklaring luidde als volgt:
Ik, frater Maria Andreas, beloof aan God Almachtig, aan den Ordinarius van 's-Hertogenbosch en aan den overste der fraters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid, bekleedende de plaats van God, gehoorzaamheid, armoede en zuiverheid volgens de constitutie en de regelen der congregatie. Bovendien beloof ik, dat ik mij aan het welzijn van den evenmens zal toewijden, daar en op zodanige wijze als mijnen overheid zal oordelen.

Op 6 april 1861 behaalde hij de onderwijzersakte. Daarna heeft hij drie maanden les gegeven op de school van 't Goirke te Tilburg. Op 30 september 1861 werd hij als frater-leraar verbonden aan het instituut Ruwenberg in Sint-Michielsgestel. Op 6 september 1863 volgde de eeuwige professie en beloofde hij met de zogeheten vierde gelofte van barmhartigheid zelfs bereid te zijn om besmettelijke zieken te verzorgen. Dit stond voor de uiterste toewijding aan de medemens, ook als het eigen leven daardoor in gevaar kwam.

Er heerste bij de fraters een streng regime. Het eten was uiterst sober. Het aantal vastendagen was aanzienlijk, meer dan honderd per jaar. Naast de vastentijd en de andere kerkelijke vastendagen was er in de congregatie iedere zaterdag vasten- en onthoudingsdag. Op hun oude dag wisten de fraters over die tijd te vertellen: "De vastendagen waren een zwaar karwei. 's Morgens om half vijf opstaan, na de morgenoefening in de kapel de ontbijttafel met niets anders dan een kop koffie met een klein stukje brood. En vervolgens de arbeid die stilzwijgend moest worden verricht tot om 12 uur het teken voor het sobere maar degelijke middagmaal werd gegeven". In de winter kwam daarbij de kou, vooral tijdens de morgenoefeningen in de kapel van het Moederhuis, die bekend stond als de 'ijskelder'.

De Ruwenberg.
De Ruwenberg had sinds 1852 de functie van 'brugklas' tussen de lagere school en het kleinseminarie. Maar al spoedig werd de functie verruimd en werd de Ruwenberg ook een pensionaat voor jongens, iets waaraan in die tijd grote behoefte bestond. Toen frater Andreas in 1861 naar de Ruwenberg kwam, waren er 160 jongens. Geleidelijk aan is dit aantal tot 250 à 300 uitgegroeid. De fratergemeenschap die er aan verbonden was, telde ongeveer 50 fraters. Van de jongens op de Ruwenberg had slechts een klein gedeelte de bedoeling naar een seminarie te gaan. Daarom begon men na de lagere school ook een cursus handelsonderwijs te geven. Deze groeide uit tot een driejarige cursus, na een succesvol examen bekroond met het eigen diploma van de school. De Ruwenberg groeide uit tot een in binnen- en buitenland hoog gewaardeerd opleidings- en vormingsinstituut. Frater Andreas gaf les in Nederlands, Duits, Frans en schoonschrijven. Hij bleef tot op hoge

leeftijd zelf ook bezig met de studie van de Duitse en de Franse taal.

Frater Andreas was een buitengewoon nauwgezette leraar, die zich uitgebreid voorbereidde op de lessen en die ook alle huiswerk tot in de kleinste details nakeek. Toch heeft zijn taak als leraar hem niet de natuurlijke voldoening geschonken die hij ervan had mogen verwachten. Hij heeft met name aan het lesgeven in de lagere klassen weinig vreugde beleefd. Het was voor hem een jarenlange zware beproeving. Hij beschikte niet over de vereiste pedagogische eigenschappen om de orde te handhaven, miste de gave om ongedwongen en prettig en toch met voldoende overwicht les te geven en bezat niet de kunde om de meestal wat saaie leerstof aantrekkelijk over te brengen. Hij was zeker geen man van gezag, eerder van mildheid, vriendelijkheid en dienstbaarheid. Zijn optreden was een afspiegeling van zijn innerlijke bescheidenheid en eenvoud. Uiterlijk overwicht, een paar ontzag afdwingende ogen, een krachtige stem om tot de orde te roepen, hij bezat dat allemaal niet. Zo kon het gebeuren dat collega-fraters tijdens het lesgeven van frater Andreas moesten ingrijpen om de orde in de klas te herstellen. Het schoolbestuur heeft geprobeerd frater Andreas te vervangen door een ander, maar dat is niet gebeurd. En elke les weer begon frater Andreas met opperste blijmoedigheid.

Frater Andreas moest werken in een cultuur van buitengewone strengheid. De leiding van de Ruwenberg had in de beginjaren een streng regime gevestigd, door sommigen een schrikbewind genoemd. Zo werden de jongens aangespoord elkaar te betrappen op overtredingen en elkaar dan aan te geven bij de leiding. De harde hand regeerde. In zo'n situatie mag je van leerlingen reactie verwachten. Bevreesd als ze waren voor de strengste leerkrachten, des te meer vierden ze hun frustratie op de meer zachtmoedige leerkrachten, zoals frater Andreas. Hoeveel moeite hij ook had met het handhaven van orde, frater Andreas weigerde de adviezen van zijn medebroeders op te volgen om ook maar de harde hand te hanteren en stevige straffen uit te delen. Andreas schreef op kleine briefjes wat leerlingen hadden uitgespookt en gaf die overeenkomstig de huisregels keurig aan zijn meerderen zonder ooit na te vragen of het wel of niet tot straf had geleid. Soms kwam hij er bij zijn meerderen op terug, dat het misschien niet aan de leerlingen had gelegen, maar aan hemzelf. Zijn medebroeders zeiden: "We hadden medelijden met hem als we hem vermoeid na de les uit de klas zagen komen. Toch was hij dan kalm en bedaard en hij glimlachte als je hem tegenkwam, als altijd". Zijn overste maakte zich zorgen over Andreas en heeft regelmatig om vervanging gevraagd. Eens was Andreas overgeplaatst naar het Moederhuis in Tilburg. Na wat te hebben gegeten, moest hij zich melden bij de algemene overste De Beer: "Ga maar weer met de eerste trein terug naar Den Bosch". Andreas terug naar Den Bosch. De weg naar Sint-Michielsgestel was overstroomd en frater Andreas moest omlopen over Vught. Hij kwam er 's avonds om 12 uur aan. De volgende ochtend zat hij weer keurig stipt op tijd in de kapel. Frater Maximino Arts zou later getuigen: "Waar haalde deze zwaarbeproefde man dat onverstoorbare goede humeur vandaan, dat de beminnelijkheid van zijn karakter voltooide? Wat een bemoedigende persoonlijkheid kon frater Andreas daarom voor iedereen zijn".

Directeur van de Latijnse afdeling

In 1871 besloot het bestuur van de congregatie van de fraters de Latijnse afdeling van de kweekschool in het Moederhuis te Tilburg over te plaatsen naar de Ruwenberg. Voortaan zouden de studenten die voor het priesterschap in de congregatie bestemd waren, daar hun eerste opleiding ontvangen. Frater Andreas werd als directeur met de leiding van deze afdeling belast. Het bewees hoeveel waardering de oversten voor hem hadden en hoe groot hun vertrouwen in hem was. Hij mocht dan geen briljant leraar zijn, hij bezat wel in hoge mate de kwaliteiten om leiding te geven aan kandidaten voor het priesterschap. Deze taak vervulde hij tot in 1900, met een onderbreking van 1876 tot 1878. Sommige studenten morden, dat frater Andreas hen al te vroom opvoedde, maar de waardering voor zijn

rechtvaardigheid overwon. Frater Andreas wilde boven alles zijn studenten een nauwkeurige naleving van het reglement bijbrengen, niet uit slaafse gehoorzaamheid, maar uit eerlijke plichtsvervulling. Zelf was hij hun levende voorbeeld. Toen hij in 1876 zes studenten voor het priesterschap als eerstelingen van zijn cursus aan de congregatie kon aanbieden, toonde hij zich op de dag van hun inkleding buitengewoon verheugd.

De leerlingen vonden frater Andreas als mentor voor de aankomende priesterstudenten te precies en te veeleisend, want Andreas was een en al plichtsbesef. Hij was streng op orde en regelmaat en probeerde op allerlei manieren de jongens eerbied voor het gebed en goede manieren bij te brengen. Ze vonden zijn extra lijstje van gebeden na afloop van het rozenhoedje veel te lang. Ze vonden ook dat Andreas hen te godsdienstig en te 'fijn' opvoedde. Hij was erg idealistisch. Ze moesten alles tot in de puntjes doen en Andreas controleerde dat goed. Zo liet hij hen de zondagse preek in het kort opschrijven om zo te controleren of ze goed hadden geluisterd. Als hij bij het bellen voor de les riep: "Vrienden, God roept ons!", zeiden ze tegen elkaar: "Welnee, hij roept".
Later, als diezelfde jongelui terugkeken op hun schooltijd bij frater Andreas, spraken ze waardering uit voor zijn ijver hen eerbied bij te brengen voor de sacramenten en de godsvrucht tot Maria en St.-Jozef. Ze noemden hem een voorbeeld, zowel bij het gebed in de kapel als bij de viering van de eucharistie. Vooral de manier waarop hij de kruisweg deed is hen bijgebleven, met groot geloof en eerbied. Ze herinnerden zich dat Andreas nooit zijn geduld verloor, nooit kwaad werd en conflicten snel kon vergeten. Ze hadden al wel gehoord dat medebroeders van Andreas hem de heilige frater noemden, maar dat was toch niet hun ervaring.

Twee jaren kweekschool
Bij het uitblijven van een nieuwe groep priesterstudenten op de Ruwenberg, kreeg frater Andreas een tijdelijke klus op de Kweekschool te Tilburg, van 1876 tot 1878. Ook hier had frater Andreas weinig overwicht, getuige het volgende voorval. Op een gegeven ogenblik stond frater Andreas op, misschien om beter te kunnen zien wat er verderop gebeurde. Een van de leerlingen haalde heimelijk zijn stoel weg en zette die op het harmonium achter in de zaal. Na enkele ogenblikken ging frater Andreas weer zitten, maar viel op de grond, wat enige opschudding veroorzaakte. Geen sprake van boos worden! Die leerling vertelde later: "Nooit in mijn leven heb ik over kattenkwaad zo ogenblikkelijk en zo'n grote spijt gehad. Zo overtuigd was ik, dat zo'n heilige man zo niet behandeld moest worden". Het algemeen bestuur greep in en frater Andreas mocht terug naar de Ruwenberg.

Een oude rol, nieuw elan
Hij werd weer directeur van de priesteropleiding. Hij kreeg een oud-leerling als professor naast zich. Het ging beter tussen de frater en zijn leerlingen. Andreas stopte ook meer tijd in de nevenactiviteiten. Op 17 mei 1883 noteerde de frater in zijn dagboek: "We gingen om negen uur naar 's-Hertogenbosch en baden onderweg hardop een rozenhoedje en de litanie van Onze Lieve Vrouw. Aangekomen brachten we dadelijk een bezoek aan de Zoete Moeder. We dineerden bij de fraters, gingen de kerk van de paters Redemptoristen bezichtigen en de prachtige kapel van de zusters Theresianen. Daarna nogmaals naar de Sint-Jan om er te bidden en de kerk te bezien. Om half vijf vertrokken we uit 's-Hertogenbosch over Vught en kwamen wij om half acht op de Ruwenberg aan".

Jubileum
Dat de leerlingen frater Andreas waardeerden, blijkt onder andere uit het feest dat ze voor hem organiseerden voor zijn 25-jarig jubileum. Op 14 oktober 1884 schreef Andreas in zijn dagboek: "Mijn zilveren kloosterfeest werd door de kwekelingen zeer plechtig gevierd. Het overtrof mijn verwachtingen ver. Alles was zoveel mogelijk geheim gehouden. Zij lieten die morgen een H.Mis opdragen tot mijn intentie, waaronder zij ter communie gingen. Bij het

feliciteren en ook ’s avonds werd er gezongen. ’s Avonds gaven zij in de eetzaal een voorstelling waarover iedereen heel voldaan was. Na het Lof was het tijd voor boogschieten en daarna tot ieders verrassing tijd voor een ferm glas wijn. Ze hebben heel veel pret gehad en zich flink gedragen”.

En het leven ging door als altijd. Frater Andreas had eens een kistje sigaren bij de kachel in de klas gezet om de sigaren beter te laten drogen. Hij vergat het kistje mee te nemen. De volgende ochtend gaf pater Vromans Latijnse les. De leerlingen hadden het kistje ontdekt en pater Vromans stelde voor in de twee uren die de les zou duren met z’n allen zoveel mogelijk sigaren te roken. Het stond de leerlingen wel aan, maar het was tegen alle regels en ook tegen het gezag van frater Andreas. Toen Andreas het roken opmerkte en begreep dat pater Vromans er toestemming voor had gegeven, liet hij niet alleen geen enkele afkeuring blijken, maar toonde noch op zijn gezicht noch in gebaren het minste ongenoegen.

Op een keer ging een van de leerlingen naar frater Andreas en zei: “ik moet u de groeten doen van die en die”. De frater zei: “En hoe gaat het met hem?”. De leerling: “Hij vroeg of u nog zo heilig was?”

Algemeen werd frater Andreas op de Ruwenberg voor een heilige gehouden en iedereen, zowel fraters als leerlingen, zagen met eerbied tegen hem op. Een frater: “Toen ik als jonge frater op 21 maart 1895 naar Reusel verplaatst werd, hoorde ik daar dat frater Gonsalvus van Hest, die van de Ruwenberg kwam, hoog opgaf van de heiligheid van frater Andreas. Dit had zo’n indruk op mij gemaakt dat ik, toen ik in 1898 of 1899 op de Ruwenberg in retraite ging, aanstonds vroeg: “Wijs me nu die frater Andreas eens aan”.

De in Udenhout geboren filosoof Cornelis Verhoeven heeft in zijn boek “De glans van oud ijzer” een passage gewijd aan zijn dorpsgenoot frater Andreas. Hij heeft een herinnering van zijn vader opgetekend, die op de Ruwenberg bij de frater in de klas had gezeten. Ooit had frater Andreas zijn hoofd gestoten aan een gloeiende kachelpijp. Hij had toen niet gevloekt, zoals alle andere mensen uit het dorp gedaan zouden hebben, maar hij reageerde keurig in het daar verplichte Frans: “Dieu soit loué”, hetgeen betekent: “Men moet God loven”. Honderden verhalen als deze zijn er verteld en vele ervan opgeschreven.

In 1881 met de komst van een nieuwe directeur van de Ruwenberg, de intelligente en beminde frater Philippus Jansen, kwam er verandering, aangespoord door de Bossche bisschop Godschalk en luisterend naar de vele klachten van ouders. Schrik en dwang maakten plaats voor vriendschap en vertrouwen. Het was het begin van de grootste bloeitijd van de Ruwenberg. Bij het vijftigjarig bestaan van de school op 6 oktober 1902 werden de resultaten op een rijtje gezet: 3988 oud-leerlingen, waarvan 1100 naar een seminarie of een gymnasium gingen, waarvan 857 leerlingen voor het kleinseminarie, waarvan er 375 tot priester waren gewijd. Voorwaar, de oorspronkelijke bedoeling van monseigneur Zwijsen met het oprichten van de Ruwenberg was royaal gerealiseerd.
In 1907 eindigde de opleiding voor priesterstudenten op de Ruwenberg. De leerlingen konden voortaan naar een gymnasium in Tilburg.

Frater Andreas is 50 jaar aan de Ruwenberg verbonden geweest, van 1861 tot 1912 met een onderbreking van 1876 tot 1878.

Udenhoutse leerlingen op Instituut “Huize Ruwenberg”

Bron Kees van den Bersselaar

Het was in de tweede helft negentiende eeuw en in het begin van de twintigste eeuw niet zo bijzonder om na de lagere school naar een kostschool of internaat te gaan, althans voor de jongens waarvan de ouders de kostschool konden betalen. Dat waren er niet zo heel veel. Een enkele keer was er een welgestelde Udenhouter die de studie betaalde voor een jongen die goed kon leren maar uit een minder welgesteld gezin kwam. In dat geval lag een vervolgstudie voor priester in het verschiet.

De Ruwenberg was een vaak gekozen kostschool. Sint-Michielsgestel was niet zo ver weg en de Ruwenberg bouwde na de oprichting in 1852 al snel een hele goede naam op.

In 1902 was er – bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de Ruwenberg – een reünie van Udenhoutse jongens die op de Ruwenberg hadden gestudeerd of er hadden gewerkt of er nog steeds werkten. Er waren meer mensen uitgenodigd, maar er was toch een gezelschap van 16 Udenhouters, dat zich graag even op de foto liet zetten. Onder hen ook burgemeester Van Heeswijk, op de foto op de eerste rij derde van rechts.

Er staan drie fraters op de foto, alle drie op de eerste rij. Helemaal rechts frater Andreas van den Boer, die in 1902 al ruim 40 jaar aan de Ruwenberg was verbonden. De derde van links is frater Linus Vromans, geboren in Berkel en vanaf zijn tiende jaar opgegroeid in Udenhout. Hij was kok en ongetwijfeld een deel van zijn fraterleven verbonden aan de keuken van de Ruwenberg. Precies in het midden zit frater Eustachius Martens. Hij was leraar aan de Ruwenberg van 1888 tot 1909 en dus huisgenoot van frater Andreas.

De andere twaalf gasten zijn oud-leerlingen van de Ruwenberg. Deze kunnen we in drie groepen verdelen:

1. Jongens die op de Ruwenberg studeerden om daarna verder te studeren op het klein seminarie met de bedoeling priester te worden;
2. Jongens uit ondernemersgezinnen;
3. Jongens uit de gezinnen van de Udenhoutse gegoede boeren.

Tot de eerste groep behoort alleen pastoor Nol Bertens, op de foto naast frater Andreas. Hij was op het moment van deze foto kapelaan in Moergestel. Hij werd in 1905 pastoor te Beers, waar hij 28 jaar mocht werken.

Drie mensen op de foto behoren tot ondernemersgezinnen. Op de achterste rij helemaal links staat Tinus Bertens, broer van pastoor Nol Bertens en de molenaar van de Kreitenmolen, waar hij in elk geval in 1893 al werkzaam was en waarvan hij in 1906 de eigenaar werd. Dan staan er twee broers Rats op, van het ondernemersgezin Rats aan de Kreitenmolenstraat. In het midden van de tweede rij staat Pieter Rats. Pieter nam in 1901 van zijn ouders het warenhuis over. Hij noemde zich koopman en grossier. In zijn warenhuis aan de Kreitenmolenstraat kon je echt van alles kopen: kruidenierswaren, manufacturen, artikelen voor het bed, huishoudelijke artikelen als bussen, glaswerk, papier, manden, vazen, e.d., maar ook veevoer. Broer Harrie Rats zit op de eerste rij tweede van links. Hij begon een leerlooierij achter het pand van zijn broer. De looierij van Harrie Rats was al ingericht met machines en telde drie volwassen medewerkers.

De overige acht Udenhouters op de foto kunnen we aanmerken als afkomstig uit de welgestelde Udenhoutse boerenstand. Op de achterste rij tweede van links staat Cornelis Burgmans uit de Groenstraat 84, vooral bestuurder, met name secretaris van het

kerkbestuur. Op de achterste rij derde van links staat Janus van de Pas en voor hem op de middelste rij links staat zijn broer Sjef (Nicolaas) van de Pas. De familie Van de Pas boerde op de grote boerderij op ’t Heuveltje te Berkel. Nicolaas van de Pas is de vader van kerkmeester Frans van de Pas, die woonde in de Slimstraat naast het fraterhuis. Op de achterste rij derde van rechts staat Harrie Heijmans van de Groenstraat 88. Daarnaast, tweede van rechts, staat Heintje van Iersel, de opa van Harrie van Iersel. En op de achterste rij helemaal rechts staat Harrie Brekelmans van de Groenstraat 86, in het dorp wel bekend als Harrie van Heintjes. Links voor hem, op de middelste rij rechts, staat zijn broer Janus Brekelmans. Tot slot, op de voorste rij eerste van links zit Willem Verhoeven van de familie Verhoeven uit de Kuil, een oom van de vader van Cornelis Verhoeven.

Hoofdstuk 3

Zijn boeken
J.M. Vincent

Boeken
Frater Andreas wilde steeds dienstbaar zijn, elk moment dat hem werd gegund. Dat uitte zich ook in een tiental boeken, vertalingen van buitenlandse literatuur, die hij deels heeft geschreven onder het pseudoniem J.M. Vincent. De titels zijn:

1884 “Agnes, het bruidje van het Allerheiligst Sacrament”, naar het Engels van Cecilia Mary Caddell. Tweede druk in 1887.

1886 “Katholieke kindertuin, of legenden voor kinderen”, oorspronkelijk van Fr. S.Hattler s.j., in 4 delen, 1886-1887

1894 “Practische leerwijze in het onderricht in de katechismus”, oorspronkelijk van G.Mey

1898 “Noveenboekje”, 1898, in 1937 herzien en opnieuw uitgegeven door fr. Salesianus van Zantbeek

1904 “Engelands Nero”

1904 “O, die begeerlijkheid, verhalen voor volk en jeugd”

1914 “Bloemen uit de katholieke kindertuin”, oorspronkelijk van Franz Seraph Hattler s.j., 1914, 2e druk 1922

1918 “De macht der waarheid (Daria en Chrysantus)”, oorspronkelijk van W.Herchenbach

1926 “Zonnige dagen”, oorspronkelijk “Wat Nonni op IJsland beleefde” van Jon Svensson, 1926

1926 “Nonni, lotgevallen van een IJslandse jongen door hemzelf verteld”

De laatste drie boeken zijn uitgegeven na zijn dood. Frater Andreas heeft anoniem veel bijdragen geleverd aan het in 1892 door de fraters overgenomen tijdschrift “De Engelbewaarder”.

Beschrijving van de boeken

	1884 “Agnes, het bruidje van het Allerheiligst Sacrament” Uit het Engels vertaald. Geschreven in 1877 door Cecilia Mary Caddell met als titel “Blind Agnese or the little Spouse of the Blessed Sacrament”. Het boek is in Engeland in 2008 opnieuw uitgegeven. Cecilia Caddell heeft ook een serie uitgebracht met als titel “Hidden Saints” (Verborgen heiligen). Van het boek van frater

	Andreas kwam in 1887 de tweede druk uit.
	1886 "Katholieke kindertuin, of legenden voor kinderen" (4 delen) **1914 "Bloemen uit de katholieke kindertuin"** Uit het Duits vertaald, oorspronkelijk geschreven door de Oostenrijkse jezuiet Franz Seraph Hattler. Oorspronkelijke titels: "Katholischer Kindergarten" en "Blumen aus dem katholischen Kindergarten" (1877). De jezuiet Franz Hattler, geboren op 11 september 1829 in Anras Tirol en overleden op 13 oktober 1907 in Innsbruck, heeft tientallen boeken op zijn naam staan, waaronder veel kinderboeken. Hij staat in Oostenrijk bekend als de apostel van de verering van het H. Hart van Jezus. Een passage uit de levensbeschrijving van Franciscus van Sales: *Ieder kind is door God niet tot zulke grote zaken geroepen als de heilige Franciscus van Sales. Maar gij kunt nooit weten, mijn kind, wat Onze Lieve Heer met u voorheeft. Wees nu maar vast, gelijk de heilige Franciscus, braaf, godvruchtig en vlijtig. Dat voorbeeld zullen anderen van u zien. Zij zullen zich in u stichten en zullen zij zich menigmaal van iets wat kwaad is onthouden. Menigmaal zult gij uw gelijken van het kwaad afhouden, door bijvoorbeeld te zeggen dat men niet mag liegen, dat liegen zonde is. Of gij kunt dikwijls door een voorbeeld van geduld en nog meer door uw gebed anderen een dienst bewijzen. Zulk goed, dat een kind onder zijn makkers sticht, duurt vaak vele jaren voort en wordt door God rijkelijk beloond.*
	1894 "Practische leerwijze voor het onderricht in de Katechismus" Frater Andreas trad in onderhandeling met de Duitse uitgever Herder. Voor deze maakte hij een vertaling "Practische leerwijze voor het onderricht in den Katechismus voor kinderen van 7-10 jaren", samengesteld door de theoloog G. Mey. De vertaling viel zo in de smaak, dat de Nederlandse en Belgische bisdommen deze leerwijze gingen gebruiken. De oorsponkelijke Duitse versie bevatte talrijke versjes, die als een geheugensteun moesten werken, en die Andreas allemaal keurig op rijm heeft vertaald.
	1898 Het noveenboekje Het noveenboekje bevat 28 negendaagse oefeningen voor de christelijke feesten van Onze Lieve Heer, Maria, Sint-Jozef en andere heiligen. Het bevat 363 pagina's, innig vroom, rijk aan gedachten en veel praktische tips om de noveen goed te vervullen. Frater Andreas gebruikte zelf een versie van de publicatie om in de kantlijn alle mogelijke aanvullingen en correcties te noteren. Dat eigen exemplaar is bewaard gebleven. Zo heeft Andreas nadat Gerardus Majella in 1904 was heilig verklaard op de betreffende pagina het woordje zalig

	gewijzigd in heilig.
	1904 Verhalen volk en jeugd aangeboden Uitgeverij Malmberg bracht in 1904 twee boeken uit van de hand van frater Andreas met als subtitel “verhalen volk en jeugd aangeboden”. Het ene boek was “Engelands Nero” over het leven van Thomas More, het andere “O, die begeerlijkheid!”.
	1918 “De macht der waarheid (Daria en Chrysantus)” Uit het Duits vertaald, oorspronkelijk geschreven door W. Herchenbach. Het boekje gaat over leven van Chrysantus die met zijn rijke vader vanuit Alexandrië naar Rome komt, waar zijn vader senator en vriend van de keizer wordt. Chrysantus leert via een slaaf, Marcus, het christelijk geloof kennen en hij wordt christen. Zijn vader en de keizer sturen de mooie Daria naar hem toe, die met hem mag trouwen als hij het christendom de rug toe keert. Maar het pakt anders uit. Ook Daria bekeert zich tot het christendom. Samen belanden ze in een angstige tijd van christenvervolging. De kerk heeft zowel Daria als Chrysantus heilig verklaard.
	1926 “Zonnige dagen” of “Wat Nonni op IJsland beleefde” **1926 “Nonni, lotgevallen van een IJslandse jongen”** Vertalingen van de boeken van de IJslandse jezuïet Jón Svensson. Zijn boeken over Nonni zijn geïnspireerd op zijn eigen jeugd in IJsland. Het personage van Manni is gebaseerd op zijn jongere broertje Ármann (koosnaam Manni). De serie vertelt het verhaal van de 12-jarige Nonni en zijn broertje Manni, die in 1869 met hun moeder Sigrid en hun oma op een boerderij ergens in IJsland wonen. De jongens verlangen naar de thuiskomst van hun vader, die naar Zuid-Amerika is getrokken om daar te werken. Die hoop vervliegt als op een dag Harald Helgasson in de haven arriveert. Harald vertelt de broers dat hij een vriend is van hun vader. Hun vader blijkt te zijn gestorven aan koorts, en zal dus nooit meer naar huis terugkeren. Harald heeft hem vlak voor zijn dood beloofd zijn gezin in IJsland te helpen. Hoewel de jongens al snel bevriend raken met Harald, claimt koopman Magnus Hansson, die in het dorp verderop woont, dat Harald een moordenaar is. Als de vriend van hun vader door die beschuldigingen in de problemen komt, besluiten Nonni en Manni hem te helpen. Dat besluit is het begin van een reeks spannende avonturen. De boeken van Nonni en Manni waren rond 1926 immens populair op scholen. Het RK Jongensweeshuis, de drukkerij van de fraters, gaf de boeken uit samen met de Boekcentrale Amsterdam. In 1954 werd nog de zesde druk uitgegeven.

	Van de avonturen van 'Nonni en Manni' is een tv-serie gemaakt, die in Nederland verschillende keren door de VPRO is uitgezonden. De serie was zeer geliefd bij het publiek, en werd voor het laatst uitgezonden bij Villa Achterwerk in december 2006, na verzoeken van kijkers. Die kijkers waardeerden de indrukwekkende beelden van het IJslandse landschap, hoewel delen van de serie in Noorwegen waren opgenomen. De serie omvat in totaal zes afleveringen, elk van ongeveer 50 minuten.
	De Engelbewaarder Frater Andreas heeft bijna 30 jaren heel veel geschreven voor de Engelbewaarder. Hij had bij uitstek een vlotte pen. Wanneer op latere leeftijd bijdragen van de frater een enkele keer niet werden geplaatst “maakte dat frater Andreas niet boos, niet moedeloos, maar hij bleef ijverig voortgaan”. Hier een passage van een bijdrage van frater Andreas in De Engelbewaarder: ***De dronkaard*** *Zegt, kinderen, hebt ge wel eens ooit een dronken man gezien?* *Een dronken kerel? Maar, mijnheer, nu neemt gij toch een loopje met ons? Die kunnen we immers bijna dagelijks langs de straten zien zeilen en laveren?* *Helaas! Het is waar! En hebt ge daar dan geen medelijden mee?* *Medelijden, zegt u, medelijden? Maar, mijnheer, we lachen er eens mee, dat doen immers alle mensen!* *Ja, ja, zo is het! Bijna alle mensen lachen er eens mee, doch tonen daardoor tegelijkertijd lichtzinnigheid en onverstand. Ik zeg bijna allen. Nu het er uit is, ben ik bang, dat ik te veel gezegd heb. Laten we eens nagaan welke mensen er niet mee lachten.*

Hoofdstuk 4

Leven in blijdschap en vertrouwen

“Ik moet elke dag opnieuw beginnen”

Goedheid

Als religieus leefde frater Andreas in de geest van zijn geloften van armoede, sober en eenvoudig. Zijn gehoorzaamheid aan de kloosterregel was voor zijn tijdgenoten spreekwoordelijk. Hij was dienstbaar. Hem was niets te veel en niets te weinig. Zijn deugdzaamheid was opvallend, ook voor hen die met hem leefden. Men zei van hem: “Als we allemaal zo gehoorzaam zouden zijn als frater Andreas, dan zou, zoals vroeger, één overste genoeg zijn voor duizend monniken”. Biddend is frater Andreas door het leven gegaan.

Frater Andreas maakte veel werk van zijn persoonlijke gewetensonderzoek. Zijn voortdurend gebed en devoot ontvangen van de heilige sacramenten hielpen hem om zo zorgvuldig mogelijk te leven, fouten te vermijden en te verbeteren wat hij aan verkeerds in zich ontdekte. Hij ging zijn gedragingen zo nauwkeurig na, dat hij zich iedere week in de biecht beschuldigde van allerlei overtredingen. Wat hij zichzelf als fout aanrekende, konden zijn medebroeders niet begrijpen. Dat waren geen fouten. De medebroeders namen om die reden wel eens de woorden *de heilige leugenaar* in de mond.

In het leven van frater Andreas hebben blijheid en naastenliefde gestalte gekregen in zijn spreekwoordelijke goedheid. Iedere dag opnieuw gaf frater Andreas zich helemaal: aan zijn medebroeders, aan zijn leerlingen en aan de vele jeugdige lezers van zijn verhalen. Zijn liefde voor God had hij vertaald in goedheid voor de mensen. Zijn hele figuur, gelaat en manieren kenmerkten een buitengewone goedheid, liefde en bezorgdheid voor zijn leerlingen. “Hoe komt het toch”, vroeg een medebroeder zich af – die frater Andreas dagelijks had zien worstelen met zijn gebrek aan gezag – “dat deze onbekwame opvoeder in latere jaren toch door al zijn oud-leerlingen in zo’n hoge mate vereerd werd?”. Een oud-leerling lichtte in 1919 de sluier van dit geheim op door te getuigen: “Ik heb zelf gezien dat de eerwaarde frater Andreas een toonbeeld was van deugd en heiligheid. Dat hij was van een zacht en zeer innemend karakter, steeds vol goedheid, liefde en bezorgdheid voor zijn leerlingen. Dat hij uitmuntte in zachtmoedigheid, gedienstigheid en welwillendheid. Dat hij altijd zichzelf bleef, nooit uitgelaten, maar steeds hetzelfde goed humeur had”.

Andreas was een man van vurig gebed. Niet alleen was hij altijd ruim op tijd aanwezig voor het gezamenlijke gebed, dat dagelijks enige uren vroeg, maar heel vaak maakte hij van de gelegenheid gebruik om tussen zijn lessen een korte tijd in de kapel te bidden. Hij deed zijn gebed met de diepste eerbied en aandacht. In het bijzonder eerde hij het lijden van de Heer en zijn grootste geluk was het vieren van de eucharistie. Ieder viel op hoe gelukkig hij er uitzag als hij ter communie ging, wat in die tijd, behalve op zondag, ook tweemaal in de week was toegestaan. Een jongen die frater Andreas niet kende zei, toen een andere frater hem aanduidde waar hij in de kapel altijd zat: “O, het is die frater die nooit opkijkt!“.

Aantekeningen

Frater Andreas heeft in de periode 1904-1917 veel notities gemaakt. In deze paragraaf is frater Andreas zelf aan het woord. Een collage van zijn notities:

❖ Streven naar volmaaktheid is onze plicht. Wij hebben dat beloofd en kunnen dat met Zijn hulp. Voel ik me zwak, lusteloos of ellendig, dan moet en wil ik daarin een aansporing

vinden om Onze Lieve Heer nederig om bijstand te vragen, om te kunnen wat ik moet doen, wat Hij van mij verlangt. Dat betekent: nooit vrijwillig een zonde begaan of iets doen wat God mishaagt en zichzelf in alles naar Gods wil schikken. Wie zo handelt, leeft gelukkig en zo wil ik het doen.

❖ Valt het mij zwaar mijn taak bij de kinderen goed, ijverig en opgewekt te doen, dan moet ik bij weinig succes niet driftig worden. Bij schijnbare onverschilligheid of erger, zal ik er aan denken hoe dikwijls ikzelf God zwaar beledigde en hoe edelmoedig Hij mij steeds vergaf en nog voortdurend mijn ontrouw en dwaasheid verdraagt. Als opvoeders van de jeugd moeten wij voorbeelden zijn, waakzaam overal bij alle kinderen en bidden voor het welslagen van ons werk.

❖ Een uitwendig teken van kwaadheid zorgvuldig vermijden. “Leert van mij dat ik zachtmoedig ben”. Kwaadheid en drift kan groot onheil veroorzaken. Slaan, ruw behandelen, wil God eenvoudig niet. Beledigende uitdrukkingen, iets ten nadele van de ouders zeggen, verwijten maken over gebreken waaraan de kinderen niets kunnen doen, werken stellig verkeerd. Mijn werk tot eer van God goed doen, zonder mij met anderen te bemoeien: dat is de weg waarlangs God mij tot de hemel, tot de volmaaktheid wil brengen.

❖ Zijn genade is alvermogend. Ik wil en mag daaraan niet weerstaan. Ik zal daarom alle zwaarmoedige, neerslachtige, angstige stemming ernstig bestrijden. Jezus verlangt van mij de opgewektheid, die heilige, nederige en boetvaardige gerustheid op Zijn eindeloze barmhartigheid.

❖ Wij moeten van onze naaste houden als van onszelf. Daaraan denk ik veel te weinig. Niemand hinderen. Iedereen vriendelijk en met hartelijkheid behandelen en helpen als ik kan. De liefde is het kenmerk van Jezus’ leerlingen.

❖ Onbegrijpelijk groot, werkelijk niet te schatten, is de genade van de religieuze roeping. Onverdiend, zuivere gave Gods. Hij heeft mij geroepen bij voorkeur boven zovelen, die het meer waard waren en er een beter gebruik van zouden hebben gemaakt dan ik. Hoe dankbaar moet ik Hem dus zijn, mij geroepen te hebben en tot hiertoe doen volhouden. Hoezeer houdt Hij van mij en verdient Hij mijn vertrouwen, onbegrensd vertrouwen.

❖ De liefde van de eucharistie moet bij ons op een stevig fundament rusten: het geloof. Is ons geloof levendig, dan zal onze eerbied voorbeeldig zijn. Voor de kinderen moeten we daarvoor een voorbeeld zijn, wat zij stellig zullen zien en zeker invloed op hen zal uitoefenen. Wij moeten voor hen een grote liefde voor het heilig sacrament vragen. Gaan ze bij ons weg, bezield met een grote eerbied daarvoor, dan hebben we alle reden te hopen, dat zij later goed en godsdienstig zullen zijn.

❖ Ik kan Hem niet meer verheerlijken dan door een onbegrensd vertrouwen. Ik zal mij daarom op de blijdschap toeleggen, proberen, vooral bij de kinderen en bij vreemden, een blij gezicht te laten zien, te tonen dat ik mij gelukkig voel in mijn roeping. Dat wil ik als een wezenlijke plicht en bewijs van dankbaarheid jegens God beschouwen. Hem door een vrolijk uiterlijk doen kennen en liefhebben, dat moet als een reclame voor zijn dienst, mijn apostolaat zijn.

❖ Ik moet mijzelf beheersen. Doe niets buitengewoons, vermijd alle zonderlingheid. Wat God door gehoorzaamheid van mij vraagt, is dat wat Hij van mij wil en waaraan Hij zijn zegen gehecht heeft. Mijn ogen moet ik in bedwang houden, dus voorzichtig en ingekeerd. Mijn tong, spreek geen kwaad.

❖ Versterving is altijd nodig, vooral in onze tijd. Geen buitengewone versterving, maar trouw en puntig houden aan de gehoorzaamheid en de plichten van mijn roeping.

❖ Jezus noemt en toont zich inderdaad mijn vriend en wenst vurig dat ik mij wederkerig als zijn vriend zal gedragen. Wat heeft Hij niet gedaan en wat doet Hij nog aanhoudend, ondanks mijn voortdurende ongetrouwheden, om die vriendschap te onderhouden en altijd inniger te maken. Moet het Hem dan geen pijn doen mij altijd zo onbekommerd, beschroomd en enigszins mistrouwend te zien? Wat had Hij dan nog meer moeten en kunnen doen? Jezus! Mijn Jezus, trouwe Vriend, vergeving! Doe mij altijd beter inzien, wat U verlangt en verdient. Dat ik op U al mijn vertrouwen stel en U steeds in blijdschap dienen moet.

❖ De blijdschap is, na de innerlijke vrede waarvan zij de bron is, het grootste goed van de mens op deze wereld. Het goede doen en het aangename van de blijdschap te genieten is het geluk van de verstandige mens. Alleen door zichzelf te beheersen komt men tot innerlijke vrede en blijdschap. De blijdschap maakt alles wat men zegt en doet bevallig. God wil dat we altijd blij zijn. Hij wil dat we op Hem gelijken, voor zover dat kan. God is blijdschap zoals Hij liefde is. In de natuur juicht en verheugt zich alles. De hemel verkondigt Zijn heerlijkheid. Alleen de mens, hoewel in staat Gods goedheid te kennen en te bewonderen, zwijgt, terwijl alles rondom hem zijn Schepper looft. Hij schijnt door zijn stilzwijgen aan God de glorie die Hem door het geschapene gegeven wordt, te willen betwisten. Lachen is een natuurlijke eigenschap van de mens en daarom het werk van de Schepper. Alles wat goed is wil meegedeeld worden, in blijdschap, onderhoudend en in hartelijke liefde.

❖ Maria, Moeder van de schone liefde. Zij is werkelijk mijn moeder. O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria. Zij houdt meer van mij dan een moeder ooit van haar kinderen heeft kunnen houden. Een moeder houdt meer van een kind, dat haar het meest gekost heeft. En wat heb ik haar en haar Jezus niet gekost? Het is alsof de Hemelse Vader, toen Hij mij riep, tot haar gezegd heeft: Vrouw, zie daar uw zoon. En Maria heeft zich over mij ontfermd, mij in de congregatie gebracht. Heeft zij nu geen recht op mijn dankbaarheid en vertrouwen?

❖ Ik moet elke dag opnieuw beginnen!

❖ De talloze weldaden gedurende heel mijn leven, maar bijzonder in de nu ruim 50 jaren van mijn kloosterleven ontvangen, verplichten mij niet alleen tot de grootste dankbaarheid, maar moeten mij ook sterk aanmoedigen in vertrouwen. Met Gods hulp dan, zonder welke ik niets goed kan doen, zal ik, Hem tot eer, mij op een heilige opgewektheid en geestelijke blijdschap toeleggen.

❖ Heer, is er iets goeds in mij, dan komt het van U. Mijn talloze fouten en tekortkomingen zijn van mij, dat zijn bloemen uit mijn tuin. En als U mij niet bijstond, dan zou ik U nog meer tekort doen. Aan God alleen zij alle eer!

Het contact met de familie

Een keer per drie jaar ging de familie bij frater Andreas op bezoek. Zijn achterachterneef Piet van den Boer vertelde daarover:

Als we bij hem op bezoek kwamen, werd door hem vóór en na tafel eerbiedig gebeden, maar hij deed dat niet langer of korter dan anderen. Dan bezocht hij met ons de kapel, waar hij tot op de vloer knielde en eerbiedig bleef zitten bidden totdat wij in de kapel uitgekeken waren. Vervolgens ging het naar de boerderij, want hij wist heel goed dat we dat graag deden, hoewel hijzelf niets om het vee gaf. Per slot van rekening kwamen we altijd uit bij het kruis op het kerkhof en daar bad hij een ogenblik, rechtop voor het kruis staande. Ongemerkt wist hij ons op te wekken tot gebed. Kwaadspreken over iemand deed hij niet. Hij kon gezellig meepraten. Soms informeerde hij naar het een en ander en weefde er dan

hier of daar een vermaning tussendoor. Maar als het gezegd was, was het uit. Hij bleef er niet over doorzagen. De familie vond het gezellig hem te bezoeken. Hij was vriendelijk voor iedereen. Als we op de Ruwenberg op bezoek waren geweest, zeiden we tot elkaar: "'t Is toch 'ne wondere mens".

Frater Andreas vroeg familie en bekenden wel eens naar aardappelen, groenten of vlees voor de fraters. Hij zou dat nooit doen tijdens een familiebezoek. Dat deed hij altijd per brief, zoals tijdens de Mobilisatie van 1914-1918, toen hij een briefje schreef naar de familie Van de Pas op 't Heuveltje in Berkel: "Zou Jana Mallens nog eens aardappelen willen brengen?". Jana woonde ook op 't Heuveltje.

Frater Andreas was trouw in het schrijven van brieven aan de familie. Dat deed hij in elk geval trouw met Nieuwjaar. Veel nieuws heeft hij nooit verteld. Eens schreef hij met Nieuwjaar: "Ja, ik weet niet wat ik nog zal schrijven. Nieuws weet ik niet, liegen mag ik niet en preken heb ik al genoeg gedaan". De brieven waren doorgaans aansporingen aan ouders om hun kinderen christelijk op te voeden. En hij schreef vaak over de dankbaarheid die ieder mens aan God verschuldigd is. Dat deed hij ook in de brieven aan zijn broers, zoals in een brief aan zijn broer Martien: "Wat wij mensen dikwijls helaas maar al te vaak vergeten: ik bedoel de dankbaarheid. En of wij, u en ik, bijzondere reden tot dankbaarheid hebben? Honderd tegen een. Ik zal ze wel niet hoeven op te sommen, al de weldaden, alleen al in het afgelopen jaar van Onze Lieve Heer ontvangen. Daarbij komt nog, dat ons eigenbelang er ten zeerste bij betrokken is. Zeg eens eerlijk, hoe vind je het als iemand die je een weldaad bewijst, je niet bedankt?".

Troost

Zijn brieven lijken bij een eerste kennismaking wat eentonig, maar al lezend raakt men overtuigd van de geestkracht, het groot geloof en de hartelijkheid van de schrijver. Iemand die in alles het goede in anderen zoekt, maar zichzelf presenteert als degene die dankbaar moet zijn omdat alles wat hij heeft door God en zijn medemensen is gegeven. Diepe indruk maakt de vanzelfsprekendheid waarmee hij alle gebeurtenissen van het leven in het licht plaats van zijn groot geloof. Spontaan legt hij het verband met Gods aanwezigheid en de liefdevolle zorg die Hij op een heel directe manier voor de mensen heeft op wat er in zijn leven gebeurt. Daaruit put hij de kracht om zijn roeping als frater elke dag opnieuw bezield, energiek en in grote dankbaarheid te volgen. Bijzonder in zijn condoleancebrieven laat Andreas zien hoe diep hij meeleeft met zijn familie. Hij troost delicaat, maar zonder sentimenteel te worden. Een erg mooi voorbeeld daarvan is zijn brief aan een kennis uit de familie van zijn moeder die, reeds weduwe geworden, haar enige zoon Joost door de dood verliest.

Ruwenberg, 9 augustus 1895
Geachte vriendin,
Door de brief van de gedienstige meester heb ik vernomen welk een zware slag u getroffen heeft. U zeggen, dat ik hartelijk deelneem in uw droefheid, zal wel niet nodig zijn. Immers u weet, wat een grote belangstelling ik in u en in uw dierbare overledene stelde. Diezelfde belangstelling spoort mij nu ook aan, om u zo goed ik kan een weinig troost te verschaffen. Maar menselijke troost kan in zulk een verdriet maar weinig helpen. Gelukkig dus, dat er een andere bron van troost en wel van overvloedige troost bestaat, en dat het alleen van onszelf afhangt in ruime mate aan die troost deelachtig te worden. Dikwijls heb ik gedacht: wat zijn de mensen toch te beklagen, die bij verdriet en moeilijkheden, en bijzonder bij sterfgevallen van personen die hun zo dierbaar waren, geen geloof hebben. Want juist daarin vinden wij katholieken de moed en de kracht om met geduld en verdiensten te lijden. Want wat zegt ons heilig geloof? U weet dat even goed als ik, maar toch zult u het mij zeker niet kwalijk nemen, als ik op die troostende waarheid even uw aandacht vestig. U hield zoveel van uw

zoon en ik geloof dat hij het verdiende, en u deed alles wat u kon om hem plezier te doen en hem gelukkig te maken. Maar Onze Lieve Heer hield nog meer van hem dan u en was nog meer voor zijn welzijn bezorgd dan u had kunnen zijn. En die Goede God riep nu die lieve zoon tot zich, zeker omdat dit voor hem het beste was. Was het voor u beiden gelukkiger geweest, dat Joost niet was heengegaan, wat had Onze Lieve Heer dan belet, om hem u te laten houden? Hij kan wat Hij wil en al wat Hij wil strekt ons tot welzijn: 'Al wat God doet, is wijs en goed'. Mij dunkt, dat uw zo goed afgestorven zoon u zegt: "Moeder, ben niet al te zeer bedroefd; het was tot mijn geluk, dat de goede God mij nu al ter beloning opriep. Zou ik later beter voor de dood zijn voorbereid dan nu? O, benijd mij mijn geluk niet. Later zult u zien, waarom het zo voor u en mij het beste was. Nog maar een beetje geduld en wij zijn alle drie in de mooie hemel verenigd, waar wij volmaakt gelukkig zullen zijn en waar geen vrees voor scheiding meer bestaat. Door het zware kruis, dat God nu op uw schouders legt, met geduld te dragen en Hem te offeren tot uitboeting voor hetgeen ik nog te voldoen heb, zult u mij het mooiste bewijs van uw moederliefde geven en voor uzelf een overgrote schat van verdiensten voor de hemel verkrijgen. Roep de H. Maagd aan om bijstand. Denk aan wat zij leed onder het kruis van haar enige zoon. Verenig uw lijden met het hare en u zult minder en met meer verdiensten lijden'. Zo, dunkt me, zou die geliefde u toespreken en u opwekken om het grootst mogelijke voordeel te doen met uw lijden en het juist daardoor het meest te verzachten. Dat ook is het doel van mijn schrijven. Ik zal hier slechts aan toevoegen, dat uw Joost hier niet vergeten wordt. Als bewijs daarvoor kan dienen, dat ik gisteravond met de jongens voor zijn zielenrust, zo hij daar nog behoefte aan mocht hebben, gebeden heb. Tot slot verzoek ik u mijn groeten te doen aan uw zusters Jaant en Maria-Anna en Christ Bergmans, mijn broers en de meester vooral niet te vergeten. Ontvang ook de groeten van mijn overste. Ik beveel u in de H. Harten van Jezus en Maria en in de hoede van de goede heilige Jozef en blijf als altijd,
Uw toegenegen fr. M. Andreas

Hoofdstuk 5

Ziekbed en overlijden
Kort na zijn dood ontstond de verering

Dagje ouder
In 1909 bouwden de fraters hun 24e huis van de congregatie op de Tilburgse Heuvel. In 1912 werden daar in korte tijd meerdere oudere fraters geplaatst. De eerste van hen was frater Andreas van den Boer, inmiddels 71 jaar oud. Vanaf de Heuvel was het een korte wandeling naar het Moederhuis aan de Gasthuisring. De frater-portier van het Moederhuis was gewaarschuwd: “Daar heb je frater Andreas!”. “Ik bekeek hem eens goed en werkelijk, de eerste indruk die hij op mij maakte was alsof ik een heilige voor me zag. Ik zag hem daar voor de deur staan wachten met gebogen hoofd. Zijn lippen bewegend alsof hij bad en toch iedere voorbijganger met een vriendelijke lach en opgewekte hoofdbuiging groetend”, vertelde de portier.

Ziekte
Frater Andreas sprak meer en meer over pijn in zijn rechterschouder. Men had zich over de pijn niet ongerust gemaakt, denkend aan een vorm van reuma. Kort na zijn overplaatsing naar Tilburg kwam hij op de ziekenafdeling van het moederhuis om raad, dit op aandringen van zijn overste op den Heuvel. Daar bleek dat de rechterokselklier was opgezet en dat er een abces was. Deze werd op de toen gebruikelijke wijze behandeld, maar het wilde niet goed genezen. De wond bleef etteren. Ter verdere behandeling volgde een opname in de ziekenafdeling op 2 februari 1913. Genezing bleef uit en frater Andreas voelde een zekere loomheid in zijn rechterarm, machteloosheid. De arts constateerde daarna dat de frater aan een tuberculose-ontsteking aan het schoudergewricht leed. Men vond de frater te oud voor een operatie en er volgde een pijnlijke behandeling met jodoform-olie. Frater Andreas kon zijn rechterarm niet meer goed gebruiken. Volgens de dokter was de kop van de humerus, het bovenarmbeen, al helemaal weggeteerd, wat men bij nauwkeurig kijken ook uitwendig kon zien.
Op 10 april ging de frater weer terug naar den Heuvel en kwam dan om de andere dag naar de ziekenafdeling op het moederhuis voor verpleging.

Frater Andreas legde een groot geduld aan de dag. Hij klaagde nooit over de hevige pijn, die hij toch moet hebben gevoeld bij het inspuiten van de jodoform-olie. Als de dokter aan frater Andreas vroeg: “Doet het pijn?”, was het antwoord: “Een beetje wel, maar het is toch draaglijk”. En altijd die glimlach op zijn gezicht, altijd even vriendelijk en dankbaar voor het minste wat men voor hem deed. Toen frater Andreas eens op de ziekenafdeling kwam om te worden verbonden, zei frater Victorinus tegen hem: “Kleed je in die kamer maar vast uit, aanstonds zal ik je helpen”. Nu was het op dat moment erg druk op de afdeling en werd er aan frater Andreas niet meer gedacht. Een half uur, drie kwartier later, herinnerde men hem weer en wat bleek: de goede, zachtzinnige medebroeder had zich een kledingstuk omgehangen en stond geduldig te wachten tot men hem te hulp kwam. Hij had zelfs niet gebeld, hoewel er een bel binnen handbereik was.

Frater Andreas wilde altijd iets nuttigs doen en in elk geval blijven schrijven. Toen het schrijven met zijn rechterhand onmogelijk werd, leerde hij om met zijn linkerhand te schrijven. Met onuitsprekelijk geduld begon hij letters en woorden met de linkerhand te tekenen en weldra bracht hij het zover dat hij zeer duidelijk en net schreef, hoewel niet vlug. Nu kon hij zijn geliefd werk weer oppakken en begon hij weer Duitse werkjes te vertalen.

Iedereen die frater Andreas de laatste jaren van zijn leven heeft meegemaakt, kende hem met de rechterarm steunend in een zwarte doek die hij om de schouder droeg, of met de hand op de hoogte van zijn borst tussen de knoopjes van zijn toog gestoken. Zag men aan de trekken van zijn gezicht, dat hij veel pijn had en vroeg men: “Frater Andreas, heb je pijn?”, dan was zijn lachend antwoord: “Ja, hij is vandaag weer wat ondeugend”.

De eerste biograaf van frater Andreas, frater Frumentius, die hem vele jaren op de Ruwenberg had meegemaakt, schreef: “En ikzelf, die het voorrecht heb genoten van 1912 tot 1913 een jaar met hem samen te wonen, ik verklaar wat ik reeds vroeger aangaf: frater Andreas was ook nu nog frater Andreas, stipt, gehoorzaam, kalm, tevreden en opgeruimd. Zo heeft hij altijd geleefd, zo is hij gestorven”.

Op zaterdag 21 juli 1917 ging frater Andreas samen met frater overste Melchior en met frater Modestus Spierings, te voet naar zijn broer op ’t Heuveltje in Berkel. Dat was ongeveer anderhalf uur lopen. Zij brachten een paar uur in Berkel door en gebruikten met smaak de boterham. De familie complimenteerde Andreas dat hij er zo goed uitzag. Toen de fraters terug naar Tilburg wilden lopen, stond de familie er op het rijtuig in te spannen en de fraters naar Tilburg te brengen. Vier dagen later, op woensdag, zou frater Andreas samen met frater overste naar zijn andere broer in Helvoirt gaan. Maar die dag was het te slecht weer en de reis werd uitgesteld tot zaterdag. Maar de volgende dag, donderdag 26 juli, was frater Andreas ernstig ziek. Na de middag was hij opgestaan, maar zoals hij daar zat, was het hem aan te zien dat hij zich helemaal niet goed voelde. Iedereen verbaasde er zich ook over dat frater Andreas in een leunstoel was gaan zitten, wat hij anders nooit deed. Het hoesten was erger geworden en hij had veel pijn op de borst. Frater Victorinus en dokter Bloemen werden gewaarschuwd. Frater Andreas moest naar de ziekenzaal en bed houden. Hij mocht de volgende ochtend voor het eerst niet eens naar de vroegmis. Dokter Bloemen constateerde een hevige longontsteking. Frater Andreas moest rust houden. Hij mocht van de dokter geen boek lezen en zelfs niet bidden. Hij was ook te ziek om over te brengen naar de ziekenafdeling van het moederhuis.
De volgende ochtend oordeelde de dokter dat het beter was om de laatste sacramenten toe te dienen. Frater Calasanctius, die bij de bediening aanwezig was, schreef later: “Het is mij onmogelijk de indruk weer te geven die frater Andreas in deze ogenblikken op mij maakte. Dat hele leven, doorgebracht in heldhaftige beoefening van het goede, kwam mij opnieuw voor de geest. De grootste bewondering voor zulk een leven en diep ontzag voor die heilige ziel vervulde mij geheel en al”.

3 augustus 1917
Op de avond van 3 augustus 1917 is frater Andreas overleden. “Te half negen”, schreef de ziekenverzorger, “zou de openingsmeditatie voor de jaarlijkse retraite beginnen, maar men bleef bij frater Andreas, overtuigd dat er geen schonere meditatie is dan het aanschouwen van een heilige medebroeder die de aarde ging verlaten”.
Frater Modestus Spierings, huisgenoot op den Heuvel, zat ook aan het sterfbed. Een ooggetuigenverslag: “’s Avonds om een uur of acht gingen we gezamenlijk naar de ziekenkamer. Frater Andreas lag op sterven. Zijn biechtvader zat bij zijn sterfbed en zei hem enige schietgebeden voor, die frater Andreas nazei. Toen zijn biechtvader, de eerwaarde heer Van Riel kapelaan op den Heuvel, hem verliet, nam frater Plechelmus zijn taak over. Zolang hij kon, zei frater Andreas alles na. Zijn adem werd steeds korter. Opeens opende hij zijn stervende ogen. Ik meende dat hij iemand zocht en zijn gebroken ogen op mij vestigde. Dat zal wel verbeelding zijn geweest. Steeds korter werd de adem. Plotseling zag ik zijn tong naar voren komen, ik zat met frater Salvius aan het voeteneinde. Frater Andreas gaf een luide schreeuw. Zijn tong ging weer terug. Even later kwam zijn tong weer terug en gaf hij weer een schreeuw, als iemand die iets heel vuils in zijn mond zou krijgen. Frater Andreas was dood”.

Toen men zijn biechtvader zijn doodsbericht bracht, zei deze: “Ik bid niet voor hem, hij heeft het niet meer nodig. Morgen bij de H.Mis zal ik niet voor hem maar tot hem bidden”.

De uitvaart vond plaats op maandag 6 augustus 1917. Daarna werd zijn lichaam bij zijn overleden medebroeders begraven op het kerkhof in de tuin van het moederhuis. Nadat het graf gesloten was en ieder in de kapel was teruggekeerd om de slotgebeden te doen, brak een hevige regenbui los. De stortvloed was zo groot dat het kerkhof overspoeld werd, waardoor het water in het nog verse graf stroomde.

Na de begrafenis kreeg frater Melchior, die nog geen drie maanden overste was van het Heuvelse fraterhuis, van de algemeen overste de opdracht de persoonlijke aantekeningen van frater Andreas te vernietigen, zoals dat gebruikelijk was. Frater Melchior maakte bij het uitvoeren van de opdracht geen haast en sloot de nalatenschap van frater Andreas op in een kluis, waarvan alleen hij een sleutel had.

Opvallend onopvallend

Frater Andreas wordt nog altijd door mensen vereerd en aangeroepen. Is het wellicht omdat de frater zo ongewoon gewoon was: Een man die worstelde en streed om aan Gods genade tegemoet te komen, die teleurstelling, onmacht, tegenslag en lijden niet bespaard bleef, maar die door alles heen trouw bleef aan wat hij eens beloofd had. Een diepgelovig religieus, die God diende en vond in het doen van de alledaagse dingen. Zonder ophef, zonder beroep op waardering, zich gevend aan zijn taak en zijn medemens. Daarom bleef hij zo gewoon als iedereen en vervreemdde niet van zijn omgeving. Op zijn sterfbed noemde hij zich gelukkig, overgelukkig. Niet omdat hijzelf grote dingen deed, maar omdat hij door Gods genade in Zijn dienst had mogen leven. Er is in hem een intens beleefd besef van het geweldige contrast tussen zijn eigen kleinheid en de oeverloze goedheid van God.

Ondanks het feit dat Andreas heel gewoon met alles meedeed, maakte zijn leven toch een diepe indruk op ieder die korte of lange tijd met hem in aanraking kwam. Zijn eerlijkheid en hoogachting voor allen die hij uitstraalde, gaf hen een groot vertrouwen in zijn persoon. Hij riep iets goeds bij mensen op, idealen die zij bij zichzelf koesterden en die zij in hem verwerkelijkt zagen. Daarom noemden zij hem een voorbeeld en voelden zij zich aangespoord in zijn aanwezigheid ook een goed mens te zijn.

Gebedsverhoringen, ook in Udenhout

Bijna onmiddellijk na de dood van frater Andreas kwam er op niet goed verklaarbare wijze een verering voor hem op gang, men smeekte zijn hulp af. Al snel kwamen er vanuit het hele land aanvragen voor bidprentjes en stukjes stof van zijn fraterstoog.

De toenmalige directeur van de Ruwenberg, frater Frumentius, die frater Andreas vele jaren van nabij had meegemaakt, verzorgde in 1921 een eerste levensbeschrijving. Aan het slot van zijn werkje vermeldde hij een twintigtal gebedsverhoringen uit de vijftig eigenhandig ondertekende bewijzen van dankbaarheid, die gedurende de jaren 1918 tot en met 1920 waren binnengekomen. Vanaf 1921 worden alle gebedsverhoringen - dat zijn er al meer dan zesduizend - bewaard op het Frater-Andreasbureau.

Uit het grote aantal gebedsverhoringen is er ook een aantal afkomstig uit Udenhout en omgeving, onder andere Berkel-Enschot en Helvoirt. Mensen riepen vaak de voorspraak van frater Andreas in voor ernstige zaken waarin ze zich onmachtig voelden. Meestal hield men dan een noveen tot frater Andreas en gebruikte men het bidprentje met een relikwie om hun verzoek om voorspraak te ondersteunen of kracht bij te zetten. Uit de gebedsverhoringen klinkt vooral een grote dankbaarheid door voor de verkregen voorspraak en een kort verhaaltje over het verloop van een bepaalde ziekte of van problemen van financiële aard, zoals bijvoorbeeld werkloosheid. Veelal werd een kleine gift ingesloten met het verzoek een H.Mis te laten lezen uit dankbaarheid.

De gebedsverhoringen zijn altijd terug te voeren naar de woonplaats van de aanvrager, maar vrijwel nooit naar de naam van de aanvrager, meestal slechts zijn initialen. In de administratie van het Frater-Andreasbureau zijn betalingen vanuit Udenhout geregistreerd, maar het valt op dat betalingen in de boeken anoniem konden blijven door tussenpersonen in te schakelen, zoals frater-directeur van het fraterhuis te Udenhout, de Kapucijnen te Biezenmortel of ook via de koster.

Nu volgen enkele gebedsverhoringen uit Udenhout en omgeving om aan te geven dat er door de jaren heen altijd mensen uit Udenhout frater Andreas (hun dorpsgenoot) hebben aangeroepen in voor hen moeilijke, onoplosbare problemen.

N.N. te Udenhout
Ik leed erge pijn in de lenden en nam mijn toevlucht tot frater Andreas en deed een noveen. Reeds de eerste dag was de pijn minder en de negende dag was ze geheel weg. Ook mijn vier kinderen stellen groot vertrouwen in frater Andreas en hebben al dikwijls zijn hulp ondervonden.

J.v.d.B te Udenhout
Dan wil ik nu mijn belofte volbrengen. Ik had frater Andreas beloofd, als ik van mijn slaaptabletten af zou komen, ik dit bekend zou maken. Ik gebruikte die tabletten al 50 jaar en in de laatste tijd zeer zware. Ik sliep steeds slechter. Nu ben ik er zes weken van af en vertrouw erop dat ik volledig ben verhoord. In de toekomst zal ik met het volste vertrouwen ook anderen aansporen hun toevlucht tot frater Andreas te nemen.

M.G. te Udenhout
Reeds lang hadden wij gebeden om uitkomst in een moeilijke zaak en daar we nog niet verhoord werden, begonnen we een noveen ter ere van frater Andreas en beloofden het bekend te maken wanneer ons gebed verhoring vond. En ziet, reeds de tweede dag van de noveen kregen wij de verlangde gunst. Wij betuigen onze hartelijke dank aan frater Andreas

voor zijn krachtige voorspraak en zullen hem vol vertrouwen onze zaak blijven aanbevelen.

A.M. te Udenhout
Mijn oom was zwaar ziek. Ik beloofde een noveen ter ere van frater Andreas te houden en bekendmaking als hij mocht beteren. En zie: nu is hij tegen alle verwachting in, ook van de dokter, hersteld. Lof en dank aan frater Andreas. Bovendien verzoek ik nog zijn hulp en bescherming in een heel moeilijk geval. Tevens onze innige dank dat ons vee dit laatste jaar bevrijd is gebleven van besmettelijke ziekten.

T.V. te Udenhout
Door deze betuigen wij openlijk dank aan frater Andreas voor de voorspoedige genezing en vertrouw steeds dat frater Andreas ons zal blijven helpen en voorspreken bij God.

T.E. te Udenhout
Hij leed al geruime tijd aan een wonde aan de voet, die hem veel pijn veroorzaakte. Verschillende middelen werden gebruikt, maar baatten niet. Eindelijk nam hij zijn toevlucht tot frater Andreas die hij vroeger eens een dienst bewezen had. En zie: Frater Andreas vergold het hem op schitterende wijze, want na anderhalve dag was de wonde al dicht en de last en de pijn verdwenen.

A. v. B. te Udenhout
Vader leed sedert jaren aan een hardnekkige maagkwaal, die den laatsten tijd snel verergerde; de dokter verklaarde dat een operatie noodzakelijk was om het leven te behouden. Daar wij deze met schrik tegemoet zagen, namen wij onze toevlucht tot den goeden frater Andreas en ziet, tot onze grote vreugde is niet alleen de operatie bijzonder goed afgelopen, maar kunnen wij gerust zeggen dat zijn gezondheidstoestand veel beter is, dan de laatste tien jaren, die aan de operatie voorafgingen.

In Berkel, waar een zus en een broer van frater Andreas in de 19e eeuw terecht zijn gekomen, wonen nu nog nazaten van frater Andreas en mede daardoor is de verering voor hem daar nog heel sterk te voelen. Hier volgen een paar berichten uit Berkel-Enschot:

Mevrouw v.Z. te Berkel
Ik leed aan een nierontsteking, waarbij zich nog de griep voegde, had hoge koorts, zodat ik moest worden voorzien van de laatste H.Sacramenten. Drie dagen nadien was de toestand zeer slecht, zodat de dokter het ergste vreesde. We namen onze toevlucht tot frater Andreas, legden een afbeelding met relikwie onder het hoofdkussen, begonnen een noveen en beloofden bekendmaking indien we door de voorspraak van de goede frater genezing mochten krijgen. Dezelfde dag reeds trad merkelijke beterschap in, tot grote verbazing van de geneesheer. En thans, na verloop van drie weken, ben ik helemaal hersteld. Ook de nieren zijn weer geheel in orde.

Mevrouw van Mensvoort – van de Pas uit Enschot (later Berkel) stuurde het volgende bericht naar het Frater-Andreasbureau:
M. de B te E gaf een kleine gift voor frater Andreas voor het goed slagen van een bedevaartreis.

P. van H te Berkel-Enschot
Daar ik een lastige en naar mijn mening misschien wel pijnlijke operatie moest ondergaan, heb ik de hulp van frater Andreas ingeroepen. Hij heeft mij weer, evenals in 1981, prima geholpen. Alles is naar wens verlopen. Mijn dank aan frater Andreas, die ik zelf nog gekend heb op de Andreasschool en die ik me nog goed kan voorstellen, is vanzelf enorm groot.

Een gedeelte van zijn jeugd heeft Jan van den Boer (frater Andreas) in Helvoirt gewoond. In de eerste periode na de dood van frater Andreas woonden daar nog directe familieleden. Zij hadden ook een groot vertrouwen in de voorspraak van hun familielid en waren zeer gemotiveerd om bij te dragen aan bewijzen die zouden kunnen leiden tot de eerbiedwaardig-verklaring van frater Andreas. Hiervan getuigt de brief van Petrus van den Boer uit de Gijzel over de wonderbaarlijke genezing van een buurtgenoot:
Zijt zo goed en stuur mij nog enige prentjes met relikwie van frater Andreas zaliger. Ik vertel u over een eigenlijk groot wonder bij iemand bij ons in de buurt. De man had al jaren pijn gevoeld in zijn been en had nu al een maand of acht in het gasthuis gelegen bij de Broeders in Den Bosch. Nadat wij een prentje van frater Andreas hadden gebracht, verklaarden de dokters en de professoren dat hij nog maar acht dagen kon leven. Dat waren vreselijke woorden. Maar het merg liep meteen uit het been. En nu zijn al verscheidene dagen de wonden dicht en de pijn is opgehouden. Er wordt grotendeels aan een mirakel gedacht.

In 1997 zijn alle schriftelijke bevestigde gebedsverhoringen op een rijtje gezet. Het waren er 6.370. Daarvan gingen er 1.749 over genezingen van lichamelijke ziekten of kwalen, 105 hielden verband met het oplossen van financiële problemen, 1.329 betroffen materiële aangelegenheden en 3.187 andere zaken. Daaronder opvallend veel gebedsverhoringen voor een goede afloop van een bevalling en het met succes afleggen van examens.

Hoofdstuk 6

Eerbiedwaardige dienaar Gods
Proces tot zaligverklaring

De roep tot heiligverklaring
Frater Dorotheus van Santvoort is vanuit de congregatie de eerste promotor geweest voor de verering van frater Andreas. Hij was bevriend met monseigneur Pompen, vicaris-generaal van het bisdom Den Bosch. De frater vroeg de vicaris wat hij aanmoest met de brieven die binnenkwamen over gebedsverhoringen die werden toegeschreven aan frater Andreas. Deze kwamen vrijwel onmiddellijk na zijn dood in toenemende aantallen. Hij vroeg de vicaris toestemming om de gebedsverhoringen te publiceren in het tijdschrift De Engelbewaarder. De vicaris had geen bezwaar. Het publiceren leidde alleen maar tot meer verering, meer gebedsverhoringen, meer brieven.

Monseigneur Pompen hoorde de roep tot heiligverklaring van frater Andreas. Hij stuurde in 1919 een circulaire naar 90 personen, mede-fraters, leerlingen en bekenden van frater Andreas. Iedereen werd uitgenodigd een schriftelijke getuigenis af te leggen over wat zij wisten van zijn leven. Ruim 100 getuigenissen kwamen binnen, die zonder uitzondering een beeld gaven van de heiligheid van de frater.
Het dossier werd in het archief opgeborgen, omdat monseigneur Diepen, die inmiddels monseigneur Pompen was opgevolgd, de tijd niet rijp achtte voor een proces tot zalig- en heiligverklaring.

Eerste boek over frater Andreas
In 1922 schreef de Oostenrijkse pater Max S.C.J. een boek over frater Andreas, oorspronkelijk in het Duits, met als titel “Ein stiller Held”. Het werd later vertaald en zo verkreeg het boek een grotere verspreiding. Pater Max vergeleek het leven van frater Andreas met dat van tal van erkende heiligen en hij gebruikte ook de toevoeging ‘de heilige frater’. Er volgden vele publicaties over frater Andreas.

Aanhoudende populariteit
Op 19 januari 1929 schreef het Bossche bisdomblad Sint-Jansklokken een prijsvraag uit, de 21^{e} in een reeks. Dit keer werd een portret van frater Andreas afgebeeld met de tekst “Welke persoon, in roep van grote deugd en heiligheid gestorven, staat hier afgebeeld?”. Een week later meldde de redactie: “De deelname aan deze prijsvraag is voor ons een verrassing geweest. Meer dan duizend inzendingen! Vandaar dat onder degenen die het goede antwoord hadden gestuurd niet slechts de gebruikelijke drie, maar tevens tien extra prijzen werden verloot”.

Het informatief proces
In 1944 vierde de congregatie van de fraters van Tilburg het honderdjarig bestaan. Bij die gelegenheid besloot frater Prudentius van Grootel, de superior van de congregatie, om een voorlopige postulator te benoemen. Dat is een officiële aanvrager van een proces tot heiligverklaring, die onder meer de bewijsvoering ter zake van de wonderen dient te verzorgen die, op voorspraak van de heilig te verklaren persoon, zijn gebeurd. Dat deed de superior op aanraden van pater Eugenius Driessen, karmeliet te Rome. Tot voorlopige postulator werd benoemd pater Philippus van Duynhoven, ook een karmeliet. Hij verzamelde veel verklaringen en hij liet ook de getuigenissen uit 1919/1920 nog eens bevestigen. In 1946 droeg hij zijn werk over aan de definitieve officiële postulator pater A. Meiberg. Deze toog als eerste naar de Bossche bisschop Mutsaerts, die zijn bereidheid uitsprak een proces

te starten, maar wel eerst een uitvoerig memorandum verwachtte. Na allerlei vooronderzoek en het opstellen van 110 “posities en artikelen” (stramien voor ondervragingen door een rechtbank) schreef de postulator een brief aan de bisschop. Een fragment:
Roermond, 16 juni 1947
Hoogeerwaarde excellentie, Overeenkomstig de wens in het begin van dit jaar door uwe hoogwaardige excellentie uitgesproken komt ondergetekende na zijn voorbereidend onderzoek met het meer officiële verzoek omtrent de inleiding in uw diocees van het zaligverklaringsproces z.g. van de fraters van Tilburg, terwijl ik de gewenste stukken hierbij insluit.
Vervolgens staan er in de brief vier redenen tot zaligverklaring:

1. De verklaringen uit 1919/1920 op verzoek van monseigneur Pompen.
2. De verering van frater Andreas, die spoedig na zijn dood op gang was gekomen, steeds uitgroeide en nog altijd voortduurde. De verering steunde op een toenemende roep van heiligheid en werd in de loop der jaren bekroond met duizenden gebedsverhoringen.
3. Het leven van frater Andreas was blijkbaar heldhaftig, aldus de postulator. “Een nooit falende naastenliefde, een intens gebedsleven, onverpoosde arbeidzaamheid, meer dan gewone sterkte in strijd en lijden en tenslotte een bij uitstek observant, voorbeeldig kloosterleven. Deze trekken leggen zeker al heel veel gewicht in de schaal als het gaat om heroïek deugdenleven”.
4. Het zal ongetwijfeld praktisch nuttig zijn als de vele kloosterlingen in het bisdom en daarbuiten één uit hun midden als stichtend voorbeeld wordt gesteld.

Al op 1 juli 1947 kwam er een positieve reactie van de bisschop, die werd gepubliceerd in de Sint-Jansklokken van 19 juli 1947. De bisschop stelde een tribunaal in, een rechtbank, met als leden dr. N. Onstenk, W. Cornelissen, pater dr. Anacletus, emeritus pastoor K. Janssens, emeritus pastoor J. Sicking, monseigneur J. van Loon, dr. J. Hettema, pastoor Schraven en pater P. Bedaux, negen man sterk. Op 1 augustus vond in het bisschopshuis van Den Bosch de installatie plaats.

Stap 1 Getuigenverhoren
Op 27 augustus 1947 vond de eerste getuigenzitting plaats in de Vincentiuszaal van het moederhuis van de fraters in Tilburg. De zitting stond onder leiding van gedelegeerd rechter (voorzitter) monseigneur F. van Welie. Er volgden nog 75 getuigenzittingen, ieder met een duur van ongeveer vier uren.

Stap 2 Controle van al wat frater Andreas had geschreven
Vervolgens werden alle geschriften van frater Andreas verzameld en naar Rome gestuurd ter controle op zuiverheid in de leer. Al in 1955 kwamen de Romeinse censoren met hun oordeel: niets tegen het geloof, of zeden, veel prijzenswaardig. Een van de censoren plaatste wat krabbels bij zijn handtekening: “een ernstig, vroom, eenvoudig, nederig man, die altijd met zijn ziel leefde in een religieuze sfeer, met een bestendige begeerte naar de grootste volmaaktheid, niettegenstaande al zijn moeilijkheden, speciaal met betrekking tot verstrooiing en zijn klein- en zwaarmoedigheid”.

Stap 3 Toets op vroegtijdige heiligverering
De rechtbank had ook de taak te toetsen of er geen sprake was van vroegtijdige heiligverering. Dat had zomaar gekund vanuit de fraters in Tilburg of op de Ruwenberg. Maar het was niet aan de orde.

De rechtbank had haar werk afgerond in december 1948. Op de 11^{e} van die maand vond een plechtige slotzitting plaats.

Het apostolisch proces

Het proces werd vanaf nu voortgezet in Rome, waar monseigneur Damen was benoemd tot Romeinse postulator. Hij overhandigde alle documenten aan de Ritencongregatie die over de zaligverklaringen gaat. Voor de mensen in Nederland begon het lange wachten, zonder aanwijzingen dat men er hard aan werkte. Maar alle documenten moesten in het Italiaans worden vertaald en het dossier was nummer 703 sinds 1933.
De postulator nam actie om extra aandacht voor het dossier van frater Andreas te vragen. Zo gingen er brieven richting Rome van de bisschoppen van Nederland, de bisschop van Luik, de bisschop van Oost- en West-Indië, de theologische faculteit van Nijmegen, priesters uit Tilburg, de burgemeester van Tilburg, provinciale en generale oversten van congregaties, de Commissaris van de Koningin in Brabant prof. De Quay en de minister van Onderwijs mr. J. Cals.

Op 27 januari en 19 maart 1962 gaf paus Johannes XXIII opdracht tot het voeren van het tweede proces, het apostolische proces. De opdracht was vergezeld van een dossier van 680 bladzijden. Kort daarop werd het proces stilgelegd. Het moest wijken voor de organisatie van het Tweede Vaticaans Concilie.
In 1966 gaf de Romeinse Ritencongregatie opdracht aan de bisschop van Den Bosch om het apostolische proces te starten. Monseigneur Bluijssen benoemde op 2 januari 1967 de rechtbank, die onder voorzitterschap kwam van pater emeritus provinciaal dr. Anacletus van Breda. Op 19 januari vond de installatie plaats.

Stap 1 Getuigenverhoren
Op 26 januari begon het getuigenverhoor. Alle getuigenissen van het eerste proces werden overgedaan om te toetsen of de meningen na 20 jaar niet waren gewijzigd. In totaal hoorde men 30 getuigen. Ook ontving men frater Alexis van der Sanden, de leider van het Frater-Andreasbureau, dat de fraters hadden ingesteld. Hij legde aan de hand van documenten markante gebedsverhoringen op tafel.

Stap 2 Het opgraven van frater Andreas
Dan volgt als onderdeel van het apostolisch proces het opgraven van frater Andreas. Zou er na 50 jaar nog iets over zijn van het eerbiedwaardig lichaam? De dag van 2 februari 1968, Maria Lichtmis, gaf daar een verheugend antwoord op. Tegen 13.00 uur die dag was er een kleine groep bijeen op het kerkhof van het moederhuis van de fraters in Tilburg, op de plek waar frater Andreas lag begraven. Onder hen de leden van de rechtbank, twee artsen uit Tilburg en acht werklieden: grafmakers, timmerlieden, metselaars en loodgieters. Verder was frater-overste aanwezig en ook enkele familieleden. Men kon het volledige skelet opgraven. De beide artsen constateerden dat alleen de kop van de rechterbovenarm en een stuk van het schouderblad ontbraken. Die waren door beentuberculose weggevreten, de reden van de pijn die frater de laatste jaren van zijn leven moest doorstaan.
Het skelet werd in een fraterstoog in een loden-houten lijkkist gelegd. De kist werd, nadat er een akte was opgemaakt en in de kist was gelegd, dicht gesoldeerd, met een brede band omwonden met daarop het bisschoppelijk zegel. Frater Andreas kreeg een nieuwe rustplaats in het Vincentiuskapelletje van het moederhuis.

Na de plechtige slotzitting bij de bisschop moest het hele proces te Rome worden gekeurd op vorm en inhoud. Als Rome daarna het “heldhaftig” zou uitspreken over het leven van frater Andreas en vooral door twee wonderen kon men de zaligverklaring verwachten.

Wachten op een wonder
Het proces van aanvraag van de zaligverklaring is volledig afgewerkt en in 1994 afgerond, de zaligverklaring blijft tot op de dag van vandaag uit. Volgens de huidige kerkelijke regels is nog één wonder nodig.

In 2003 vonden de fraters een nieuwe enthousiaste pleitbezorger in de persoon van de in Tilburg geboren monseigneur Jan Heeffer. Hij was rector van het Nederlands college in Rome en kon de zaak van nabij volgen. “De fraters hebben uitstekend werk verricht, alle stukken zagen er keurig uit”, zei de monseigneur desgevraagd, “Pater Gumpel, die in het Vaticaan als een soort rechter alle stukken zorgvuldig moest bestuderen, was er ook zeer over te spreken. Maar…. Er is een wonder nodig waar geen twijfel over bestaat. En in dit geval is die twijfel er wel”.

Eerbiedwaardige dienaar Gods
Op 6 december 2008 gaf paus Benedictus XVI aan de Congregatie van de Heiligverklaring toestemming voor het uitvaardigen van een decreet waarin wordt bevestigd dat frater Andreas van den Boer de christelijke deugden op een heldhaftige wijze heeft beoefend. Aan die uitspraak is de titel “eerbiedwaardige dienaar Gods” gekoppeld. Dat betekent dat frater Andreas in kleine kring mag worden vereerd.
Het betekent pauselijke instemming voor een bedevaart naar frater Andreas en voor het opsteken van een kaarsje bij frater Andreas in de Udenhoutse kerk.

Het graf
Aanvankelijk had frater Andreas een graf op het kerkhof van de fraters aan de Tilburgse Gasthuisring, tussen alle andere overleden fraters. In 1975 kreeg frater Andreas een graf in het pand Joannes Zwijsen. Op 18 mei 2003 werd in aanwezigheid van de bisschop van ’s-Hertogenbosch, monseigneur Hurkmans, het graf in processie overgebracht naar het Generalaat van de fraters en kreeg het een plaats in een kleine stijlvolle grafkapel, die aan de huiskapel van het Generalaat is aangebouwd. De ruimte is eenvoudig ingericht met een marmeren grafplaat. Er ligt een intentieboek bij. Er staat verder in de grafkapel een buste, vervaardigd in 1995 door frater Harrie van Vught, en er hangt een olieverf-portretschilderij dat in 1921 is vervaardigd door de in Nederland wonende Oostenrijkse schilder Carl Itschert.

Bedevaart
Een eerste initiatief voor de bedevaart was genomen door Thomas Daane uit Bergen op Zoom, een vurig vereerder van frater Andreas. Op 3 augustus 1929 kwam een groep van 18 personen per bus naar het moederhuis te Tilburg en trok daar naar het kerkhof. Het bezoek duurde maar kort, want het begon erg hard te regenen. Maar het initiatief sloeg aan en het aantal deelnemers nam elk jaar toe. Er werd een broederschap van “De bedevaart naar het graf van frater Andreas” opgericht. In 1979 bestond de broederschap 50 jaar. Bij die gelegenheid ontvingen elf personen, die meer dan veertig maal aan de bedevaart hadden deelgenomen, een onderscheiding uit handen van de algemene overste, de in Udenhout geboren frater Wim Verschuren.

In 1990 is de broederschap opgeheven, maar de bedevaart ging elk jaar door.
Er zijn elk jaar, meestal op de eerste zondag van augustus, altijd nog zo’n honderd bedevaartgangers.

In 2005 ging de Udenhoutse pastoor Looijaard voor in de H.Mis tijdens de bedevaart. Een fragment uit zijn toespraak: *Frater Andreas had zich aan God verbonden en ook aan zijn broeders. Hij aanvaardde hen met hun goede en minder goede kanten, zoals ze ook hem aanvaardden. Maar nooit heeft hij vergeten, dat niet zij elkaar hadden uitgekozen, maar dat God hen heeft gekozen en bij elkaar heeft gebracht als een broedergemeenschap. Andreas gaf zich helemaal, met heel zijn persoon, met lichaam en ziel, met al zijn talenten en kwaliteiten, maar vooral, met heel zijn hart. In het besef, dat God zelf een en al hart is, een en al liefde, belangeloze onberekenbare liefde. Hij schenkt zich helemaal aan ons en frater Andreas schonk zich helemaal aan Hem en aan zijn broeders, met liefde die niet berekenend was, die niet het beste voor zichzelf hield, maar zoals Gods liefde tot hem*

belangeloos en onberekenbaar was. Want slechts met zulk een liefde bouw je mee aan de opgang van een religieuze gemeenschap, moet hij hebben gedacht. Niet op de eerste plaats door je prestaties, maar door de liefde, de humilis caritas, de nederige liefde. Een liefde die niet neerziet op de ander, maar die in deemoed opkijkt naar de ander met een diepe menselijke warmte. De weg van Jezus is frater Andreas gegaan, de weg van de zich kleinmakende liefde.

Als bij vele bedevaarten waren er ook voor de Frater-Andreasbedevaart op veel plaatsen broederschappen met zelateurs en zelatrices. Ook in Udenhout. Eerst mevrouw Wies van de Pas – van Dijck, echtgenote van Frans van de Pas en direct familie van frater Andreas die naast het Fraterhuis aan de Slimstraat woonde, daarna Willem Bertens uit de Berkhoek en later Jan van den Brand uit de Molenhoefstraat. Zij haalden bij leden elk jaar de contributie op – in de tijd van Wies van de Pas een kwartje en in de tijd van Jan van den Brand een gulden – en droegen de opbrengst af als zij toch op het moederhuis van de fraters waren bij de jaarlijkse bedevaart. Ook stopten ze er dan een briefje bij met de namen van overleden leden en nieuwe leden van de broederschap.

Het Frater-Andreasbureau
Teneinde alle brieven met gebedsverhoringen niet allemaal op het bureau van de algemene overste van de fraters te laten belanden, heeft men in 1924 een speciaal adres gepubliceerd met de naam Frater-Andreasbureau. Het bureau kwam onder leiding staan van frater Borromeo Habraken. Hij had er 33 jaar lang de zorg voor. Hij inventariseerde de gebedsverhoringen en beantwoordde de verzoeken om gebed, levensbeschrijvingen en gedachtenisprentjes. Zijn opvolger, frater Alexis van der Sanden, begon archiefstukken te verzamelen en te ordenen. Vooral tijdens het voorbereiden van het informatief proces van de zaligverklaring en gedurende het verloop ervan kwam er veel materiaal bij doordat de daarbij betrokken frater Theodoor Jansen met grote zorgvuldigheid alles bewaarde. Nadat in 1964 de verschillende afdelingen van het Generaal Archief op het Generalaat werden ondergebracht, ontstond een zelfstandig archief van frater Andreas van den Boer. Nog steeds is het bureau de plaats waar de correspondentie wordt behandeld en het archief wordt bewaard.

Intussen is er een permanente tentoonstelling ingericht.
Een bezoeker schreef erover in 1994: *Met enige moeite ging het deksel van het slot. Er kwam een geur van kamfer uit de vitrine. Even mocht ik één van de meest in het oog springende relikwieën van het museum vasthouden: de blauwe baaien borstrok van frater Andreas. De binnenzijde is wit, net als de knopen, en hij is ontelbare malen gestopt met blauwe en zwarte wol. Het rugpand bleek voor een deel te zijn weggeknipt, waarschijnlijk om te voldoen aan de vele duizenden verzoeken om devotieprentjes met daarop een stukje 'stof door hem gedragen'. Gedragen door de man die al bij leven 'de heilige frater' werd genoemd. In het besloten museum van de congregatie zijn meer herinneringen aan hem bewaard gebleven. Daaronder ook de dingen die het duidelijkste de geest van armoede illustreren zoals de fraters van Tilburg die destijds beleefden. Het zijn de voorwerpen uit Andreas' cel: een kaal houten tafeltje met een stoel, een porseleinen wijwaterbakje, een kruisbeeld en een roestig ijzeren wasbakje. Samen met het houten bed – dat hier niet te zien is – was dat de complete inrichting van het slaapkamertje van een frater in het begin van deze eeuw. Even verderop staat het gietijzeren grafkruis, dat bij zijn herbegraving overbodig werd.*

Frater-Andreasschool
Naar frater Andreas vernoemde scholen:
- Eindhoven, Schakelstraat
- Geldrop, Kettingstraat

De school van de fraters aan Bosscheweg 397 / Tivolistraat 45 in Tilburg heette Andreasschool, vernoemd naar de apostel Andreas, maar zonder twijfel een herinnering aan frater Andreas die er heeft gewerkt.

Frater-Andreasparochie
In Tilburg is de parochie aan de Lage Witsiebaan vernoemd naar frater Andreas.
De parochie ontstond op 1 januari 2006 na de fusie van de twee parochies H. Kruis en Sint-Maarten – 't Zand. Inmiddels is de parochie alweer gefuseerd met drie andere parochies, de Bron, de Vlaspit en de Montfortparochie.

Frater-Andreasmis
Op 29 augustus 2010 is voor het eerst de Frater-Andreasmis gezongen. Dat gebeurde in de kapel van woonzorgcentrum Joannes Zwijsen tijdens een eucharistieviering bij gelegenheid van een jubileum van zes fraters.
De componist is Paul Overman. Hij speelde tijdens bedevaarten naar frater Andreas nu en dan een lied ter ere van de frater, maar een complete mis was er niet. Paul gaf zich een uitdaging en maakte een volkszangmis met cantor en orgel. Het thema voor de muziek vond Paul bij frater Andreas zelf, namelijk F-A-D-B, afgeleid van Frater Andreas van Den Boer. De orgelinleiding van het *Heer Ontferm U* exposeert dit thema en het dient tevens als tussenspel voor het *Christus Ontferm U* en de herhaling van het *Heer Ontferm U*. Zo vragen de gelovigen samen met frater Andreas om Gods ontferming. Dan volgt het *Eer aan God*, geschreven in Gregoriaanse stijl, waarbij het zingend bidden voorop staat. Dit is het Gregoriaans dat frater Andreas in zijn tijd veelvuldig gezongen heeft tijdens de zondagsviering. In de orgelbegeleiding komt het thema F-A-D-B meermalen terug, zodat frater Andreas de lofprijzing accompagneert (vergezelt). In het *Heilig Heilig* is wat meer ruimte genomen om, harmonisch gezien, te contrasteren. In de derde tekstregel van het *Lam Gods* komt het thema F-A-D-B weer tevoorschijn, zodat de gelovigen letterlijk in verbondenheid met frater Andreas zingen om vrede.

Devotie in Indonesië, Kenia en Brazilië
De verering van frater Andreas is ook verspreid in landen waar de fraters van Tilburg actief waren of nog zijn, in Indonesië, in Kenia en in Brazilië. Er zijn bidprentjes in 25 verschillende types in de talen Nederlands, Frans, Duits, Engels, Indonesisch en Portugees.

Hoofdstuk 7

Beeldhouwwerk van Quirin Bäumler
Het Frater-Andreasaltaar in de Udenhoutse kerk

Sculptuur van frater Andreas
Op zondag 5 februari 2006 tijdens de H.Mis van 10 uur heeft pastoor Looijaard een sculptuur van frater Andreas ingewijd. Het beeldhouwwerk, gemaakt door de Beierse beeldhouwer Quirin Bäumler, zoon van Leo Bäumler – de beeldhouwer van de wangen van kerkbanken in de Udenhoutse kerk –, kreeg aanvankelijk een plaats tussen de rechter sacristiedeur en het Lambertusaltaar.

Heemcentrum ’t Schoor presenteerde twee dagen eerder twee nieuwe boeken in aanwezigheid van bisschop Hurkmans van ‘s-Hertogenbosch. Een boek gaat over de geschiedenis van de parochie. Het tweede boek geeft een overzicht van alle in Udenhout en Biezenmortel geboren en/of getogen priesters, zusters, broeders en fraters. Een van deze Udenhoutse religieuzen is frater Andreas van den Boer. Enkele initiatiefnemers zagen in de publicatie van de parochiegeschiedenis een mooie aanleiding om frater Andreas een herkenbare plaats in de Udenhoutse parochiegemeenschap te geven. Een plaats waar mensen naar toe kunnen, misschien om in gebed de hulp van een “heilige” dorpsgenoot te vragen.
Op initiatief van het Schrijversteam van Heemcentrum ’t Schoor, met André Witlox uit Den Bosch als boodschapper, met de financiële steun van de Boudewijn van Gorpstichting, met goedkeuring van het Generalaat van de fraters van Tilburg en met het enthousiasme van pastoor Looijaard had het idee vorm gekregen. Er kwam een beeldhouwwerk van frater Andreas en dat beeldhouwwerk kreeg een mooie plaats in de kerk. Met al deze gegevens is in de herfst van 2004 contact gezocht met Leo Bäumler, de Beierse beeldhouwer die in de vijftiger jaren de unieke Udenhoutse kerkbanken heeft gemaakt. Leo was blij verheugd om weer vanuit Udenhout een opdracht te mogen ontvangen. Zijn zoon Quirin heeft de sculptuur van frater Andreas gemaakt.
Pastoor Looijaard was in zijn nopjes met het initiatief. Dat er een nieuw beeldhouwwerk kwam, gemaakt door de zoon van de beeldhouwer, die de kerkbanken had gemaakt, was al uniek. De pastoor vertrouwt er op dat frater Andreas door ons gebed een steun kan zijn voor mensen die voor moeilijke keuzes staan.

Relikwie
Frater Broer Huitema, algemeen overste van de fraters van Tilburg van 2002 tot 2014, overhandigde tijdens de eucharistieviering van 5 februari 2006 een relikwie van frater Andreas van den Boer aan pastoor Looijaard. De relikwie is opgeborgen in het tabernakel op het Andreasaltaar.

Het tabernakel stond oorspronkelijk in de bossen van Wernberg, waar Leo Bäumler een kruisweg uit graniet had gemaakt. Karola, de weduwe van Leo Bäumler, kon over het tabernakel beschikken indien zij daarvoor een goede bestemming kende. Met tussenkomst van André Witlox werd het tabernakel in september 2008 van zijn sokkel gehaald en kon het een plaatsje krijgen in de Udenhoutse kerk. De maker van het tabernakel is onbekend.

Frater-Andreasaltaar
Pastoor Looijaard had al van meet af aan een altaartje geplaatst onder de sculptuur van frater Andreas. Maar intussen waren er grote hekken achter in de kerk gekomen, die overdag dicht gingen. Dan konden mensen achter in de kerk wel binnen en daar een kaarsje

opsteken in de Mariakapel, maar voor de rest was de kerk onbereikbaar, ook het altaartje bij de sculptuur van frater Andreas.
In maart 2012 kreeg frater Andreas een nieuwe plek in de kerk. Achter in de kerk, achter het grote ijzeren hek, zodat bezoekers voortaan links naar de Mariakapel kunnen gaan en rechts naar het Frater-Andreasaltaar. Het bestaat uit een altaar, daarbovenop een tabernakel met de relikwie van de frater, daarboven de plaquette. Voor het altaar staat een zitbankje. Het Udenhouts kerkbestuur had de verplaatsing mogelijk gemaakt. Bestuurslid Caspar de Bonth had de werkzaamheden geregeld met medewerkers van aannemersbedrijf De Bonth en met vrijwilligers van de Udenhoutse parochie, met name Frans van Asten en Piet van Galen.

Als de kerk open is, kunnen mensen zomaar binnenlopen en even een kaarsje opsteken bij frater Andreas.

Gedicht
Jan Swolfs, 2017*

Frater Andreas van den Boer

Frater Andreas, wat ons nu zeer verwondert:
Je komende sterfdag is al nummer honderd!

In 50 jaar Ruwenberg, op dat grote pensionaat,
Deed jij geen medebroeder of leerling ook maar enig kwaad.

Alle begin is moeilijk, maar één ding vind ik erg aardig:
Momenteel ben je al officieel ‘eerbiedwaardig’!

En wanneer komt dan eindelijk het beslissende wonder?
Voor zalig- en heiligverklaring kunnen we niet zonder!

Maar eerlijkheidshalve: Wat is nou het geval?
‘Een echte heilige?’, voor ons ben jij dat al!

Je uiteindelijke rust vond je pas erg laat.
In de stemmige kapel van het Generalaat.

En in Udenhout hangt jouw prachtsculptuur
In de kerk, bij de doopkapel, aan de muur!

* Jan Swolfs was van 1949 tot 1954 als frater-onderwijzer (frater Hospitius) werkzaam op de Sint-Petrusschool. Hij was onderwijzer van de eerste klas.

Hoofdstuk 8

Het werk van frater Andreas gaat door!

Werken aan Barmhartigheid

Vertrouwend op God gewoon dienstbaar zijn

De in Udenhout geboren frater Wim Verschuren, algemene overste van de fraters van Tilburg van 1978 tot 1990, hield een boeiende toespraak in oktober 1991 in de Udenhoutse kerk bij gelegenheid van het 150-jarig bestaan van het kerkgebouw. Hij sprak over frater Andreas:

In de loop van 150 jaar zijn er heel wat Udenhouters geweest die veel kleurrijker waren en die meer aan de weg getimmerd hebben dan frater Andreas, maar waarvan de namen niet of nauwelijks meer gehoord worden. Waarom toch leeft juist deze man onder ons voort? Hij was geen begenadigd onderwijzer en heel zijn leven had hij in de klas moeite met orde houden. Hij was in veel opzichten doodgewoon, zelfs wat saai. Stipt was hij in alles en dat werkte wel eens irriterend. Hij bad veel, maar had daarbij vaak danig last van slaap. Hij was streng voor zichzelf, maar hij hield van een goede sigaar en bleef in hartelijk contact met zijn familie. Zijn brieven getuigen daarvan.
Een gewone mens zoals u en ik, zoals u hieruit kunt opmaken. Wat is zijn geheim, zijn kracht?
Bekend is dat hij probeerde zijn kwaadheid altijd in bedwang te houden. En dat hij ernaar streefde altijd blijmoedig te zijn. In alles wilde hij dienstbaar zijn. Op hoge leeftijd ging hij nog links leren schrijven om met het vertalen van kinderboeken zijn bijdrage te kunnen leveren. Ook aan het jeugdtijdschrift De Engelbewaarder werkte hij mee. Hij heeft tegenslagen en miskenning gekend, maar is er niet verbitterd door geraakt. Uit zijn eigen korte notities kun je aanvoelen dat hij diep met God verbonden leefde en veel bad. Zo licht wel iets op van zijn persoonlijkheid, van zijn 'heiligheid'. Maar uitzonderlijk is het beeld, dat we van hem krijgen, zeker niet. Op zich is dit in ieder geval onvoldoende om te verklaren waarom juist hij niet tot de verre herinnering is vervaagd.
Duidelijk is dat zijn grootheid niet bestaat in het uitzonderlijke en heldhaftige. Zijn grootheid bestaat in de buitengewone wijze waarop hij het gewone leven van elke dag, zoals u en ik dat kennen, heeft geleefd. Vandaag mogen we zeggen dat frater Andreas zijn missie op voorbeeldige wijze heeft vervuld.
In alles een van ons en toch ook anders. Al 74 jaar geleden overleden en toch nog onder ons levend. Zijn graf heeft een ereplaats. Vaak gesierd met bloemen. Mensen bidden om zijn voorspraak in hun zorgen, noden en verlangens. Jaarlijks is er in augustus een bedevaart naar zijn graf. Ook Udenhout is daar altijd bij vertegenwoordigd. Een buitengewone mens dus. Maar tegelijkertijd een schakel in de keten van gewone mensen uit Udenhout, die iets hadden met God en met dit huis van God en die dat uitstraalden in het leven van elke dag.
Frater Andreas vormt daarop geen uitzondering; hij is daar juist een exponent van. En hierom staat hij zo dicht bij ons.

Voor frater Andreas was het een eenvoudig gegeven om zijn leven in te zetten voor het onderwijs. Daarvoor had Joannes Zwijsen immers de congregatie van de fraters opgericht. Onderwijs was op het moment van zijn keuze voor frater Andreas van den Boer zijn werk van barmhartigheid, waarvoor hij zich in een diep Godsvertrouwen ten volle heeft gegeven.

Beweging van Barmhartigheid

Joannes Zwijsen stichtte in 1844, toen hij pastoor van de Heikese kerk in Tilburg was, de congregatie “Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid”, de fraters van Tilburg. Al meer dan 170 jaar proberen de leden van deze congregatie werk te maken van de barmhartigheid. Uit de leefregel, die Zwijsen schreef, blijkt, dat hij oog had voor de mensen van zijn tijd, vooral voor de zwaksten, de armen en onwetenden. Hij wilde, dat zijn fraters (en de zusters van Liefde), met als voorbeeld Vincentius à Paulo, God zouden dienen in de medemens, onder andere door te zorgen voor goed onderwijs, voor gezondheidszorg. Vincentius à Paulo, die leefde van 1581 tot 1660, zorgde in zijn tijd voor opschudding, toen hij zich ging inzetten voor de armen. Zijn zusters, “Dochters van Liefde”, hadden geen kloosters, maar woonden tussen de armen in de sloppenwijken. Vincentius inspireerde Zwijsen en ook de huidige passie voor barmhartigheid van de fraters en zusters verschilt niet van die van Vincentius.

In de jaren negentig van de vorige eeuw hebben de Fraters de “Beweging van Barmharigheid” opgericht. Mede-initiatiefnemer en groot inspirator is de ook uit Udenhout afkomstige Wim Verschuren.

In de Bijbel worden zes werken van barmharigheid genoemd:
1. De hongerigen voeden
2. De dorstigen laven
3. De zieken bezoeken
4. De naakten kleden
5. De vreemdelingen herbergen
6. De gevangenen bezoeken

In de middeleeuwen is er een 7^{e} aan toegevoegd:
7. De doden begraven.

Frater Wim Verschuren zegt hierover: *Door deze werken van barmhartigheid te doen, worden mensen geholpen die in hun persoonlijke en menselijke waardigheden zijn aangetast. Kenmerkend voor een leven vanuit barmhartigheid is de drieslag: zien, bewogen worden en in beweging komen.*
Het begint met zien. Zien wie de ander is, in zijn of haar kracht en kwetsbaarheid. Aandacht hebben voor die ander en je openstellen. Dat betekent jezelf laten raken, dat je de ander binnenlaat in je hart en in beweging komt. Barmhartigheid doen is niet zomaar een activiteit, maar komt voort uit dat geraakt zijn. Het vraagt om een sterke persoonlijkheid, doorzettingsvermogen, inzicht en organisatie en soms stevig optreden. Barmhartigheid vraagt om samenwerking. Je hebt bondgenoten nodig om werkelijke barmhartigheid te kunnen neerzetten. Barmhartigheid is een levenshouding, die je moet oefenen in het leven van alle dag. Door stilte, door reflectie, door ontmoeting, door gesprek, door zorg, door te geven en te ontvangen, door gewoon iets te doen.

De Beweging van Barmhartigheid voelt zich verbonden met mensen over de gehele wereld en met allen die door de eeuwen heen in het oefenen van barmhartigheid zijn voorgegaan.

Zo is de moderne Beweging van Barmhartigheid geworteld in de geschiedenis van de Fraters van Tilburg en erkennen ze frater Andreas als één van hun illustere voorgangers.

Wim Verschuren
Het is haast wonderbaarlijk dat een andere bijzondere Udenhouter, Wim Verschuren, zich met hart en ziel inzet om barmhartigheid opnieuw te formuleren en uit te dragen, samen met vele anderen, zodat barmhartigheid in de 21e eeuw weer daadwerkelijk helende werking heeft voor de zwaksten in onze samenleving.
Ter afsluiting van dit hoofdstuk laten we nogmaals Wim Verschuren zelf aan het woord:

Barmhartigheid speelt overal tussen mensen. Zij is vindingrijk. Zij maakt de verhouding tussen een man en een vrouw liefdevol, de band tussen vrienden hartelijk, de relatie tussen gastheer en gast gul, de omgang tussen broers en zusters genegen, de samenwerking op de werkvloer kameraadschappelijk en solidair, de afhankelijkheid van de patiënt van dokter en verpleegkundige respectvol, de sfeer op het sportveld sportief, de relatie tussen onderwijsgevende en leerling vruchtbaar. Barmhartigheid doet het goede tieren, waar het maar een kans krijgt!

De Vuurhaard in het fraterhuis van Udenhout

Bron www.cmmbrothers.org

De communiteit De Vuurhaard bevindt zich in het fraterhuis aan de Slimstraat Udenhout, vlak naast de Udenhoutse St.-Lambertuskerk.

De naam drukt uit dat het een plek is van gastvrijheid.

De communiteit De Vuurhaard biedt tijdelijk onderdak aan enkele gezinnen of individuele vluchtelingen die zich in een moeilijke situatie bevinden. De opvang krijgt van geval tot geval een verschillende invulling. De medewerkers van De Vuurhaard bieden niet alleen gastvrijheid, maar bijvoorbeeld ook medische zorg. Ze zorgen ervoor dat de kinderen onderwijs krijgen en ze helpen alle gasten, als het nodig is, om de Nederlandse taal te leren. Via Vluchtelingenwerk Nederland te Tilburg is juridische ondersteuning mogelijk. De mensen verblijven maar tijdelijk in het opvanghuis, maar de medewerkers merken hoeveel goed het hen doet om enige tijd tot rust te kunnen komen en ergens vriendelijk en met respect te worden behandeld.

Rond De Vuurhaard is een kring gevormd van mensen die een band met de communiteit hebben, de missie ervan ondersteunen en af en toe ook de gebedsvieringen bijwonen.

Een belangrijke activiteit is het eetcafé, een activiteit met de gasten en een kring van vrijwilligers. Het eetcafé combineert verschillende doelstellingen. Allereerst is het een bezigheid voor de vluchtelingen, die vaak lange periodes van niets doen in andere opvangcentra achter de rug hebben. Daarnaast is het een manier om te zorgen voor contact tussen de vluchtelingen en de Nederlandse bevolking. Na het eten volgen de verhalen over de situatie van vluchtelingen in Nederland en in de wereld en wordt aandacht gevraagd voor hun nood. Gasten van het eetcafé doneren giften waarmee de onkosten van opvang en levensonderhoud kunnen worden betaald.

Er zijn in 2017 vijf fraters verbonden aan de Vuurhaard: Johannes Kojongian, Ad de Kok, Kees Mateijsen, Ger Oomens en Rinus Romme.

Hoofdstuk 9

Tot de eerbiedwaardige frater Andreas

Liederen en gebeden

Frater-Andreaslied

Tekst en melodie frater P.J. van Lierop CMM

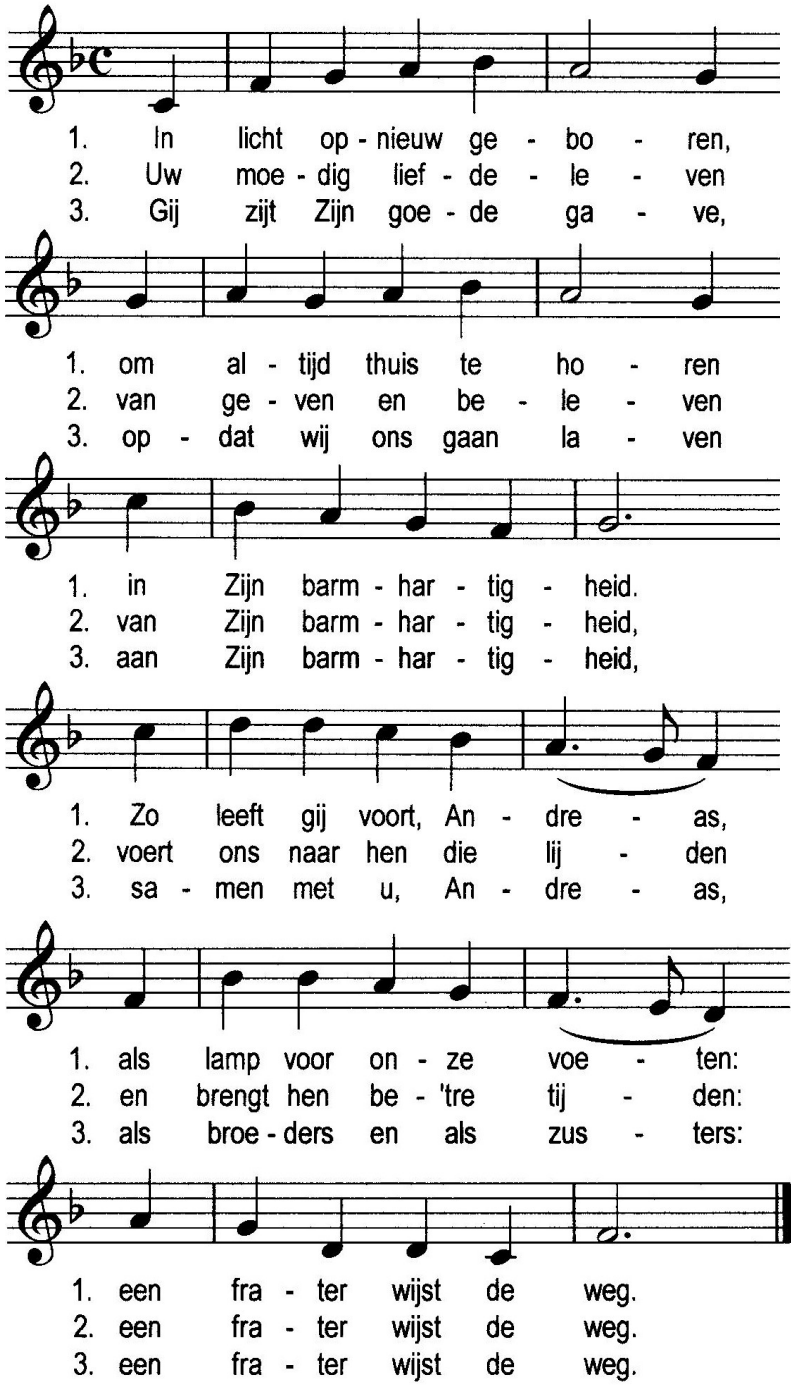

Lied
Frater Andreas, onze voorspraak
Melodie: U Rozenkrans bemin ik

Wij zien in U, Andreas,
De trouwe vriend van God,
Die door Uw moedig streven
Ons steunt in ’t levenslot.
Leer ons zoals gij
Need’rig, vroom en blij
De levensweg te gaan
En dicht bij God te staan.

Gij waart ons goede voorbeeld
In ’t dagelijkse werk,
Om rustig onze plichten
Te doen, getrouw en sterk.
Help ons in deez’ tijd
Kost het soms wel strijd,
Te leven naar Gods woord,
Stil in ons hart gehoord.

Vertrouwend op uw voorspraak,
De kracht van uw gebed,
Verhopen wij verhoring,
Dat g’op ons smeken let.
Help ons bij de Heer,
Help ons immer weer.
Andreas, hoor ons aan,
Blijf altijd bij ons staan.

Noveen tot frater Andreas

Als u tot frater Andreas wilt bidden, kunt u een noveen houden door negen dagen achtereen het volgende gebed te herhalen:
Vader in de hemel, wij danken U voor de weldaden, die U aan ons schenkt. U bent de Gever van alle goeds en hebt Uw kinderen lief. Wij vragen U daarom, op voorspraak van frater Andreas, om … (vul uw verzoek in). Wij bidden U vurig ons gebed te verhoren. Frater Andreas, beveel onze gebeden aan bij de Heer. Amen.

Gebed om de zaligverklaring van frater Andreas

Heer God, Vader, Zoon en Heilige Geest, wij loven en wij prijzen U. Wij danken U voor alle weldaden die wij van U hebben ontvangen. Wij smeken U met alle aandrang ons gebed te verhoren en Uw dienaar frater Andreas tot de eer van de altaren te verheffen. Dit vragen wij tot Uw meerdere eer en glorie en tot troost en bemoediging van allen, die hun vertrouwen stellen in de voorspraak van frater Andreas.
Moeder Maria, frater Andreas betoonde U in heel zijn leven een grote toewijding, door met woord en voorbeeld U te eren en te doen vereren. Hij stelde een onbeperkt vertrouwen in uw moederlijke bescherming. Door uw tussenkomst verhaastte Jezus het uur van zijn eerste wonder. Dat door uw voorspraak ook nu het uur mag komen van zijn zaligverklaring.

Goede God, nu wij hier bijeen zijn om U onze liefde te betuigen, bieden wij heel bijzonder deze smeekbede aan. Wij vragen U alles wat nodig is zo in goede banen te leiden, dat wij met dankbaarheid en vertrouwen zullen mogen bidden: Zalige frater Andreas, bid voor ons!

Gebed om de zaligverklaring van frater Andreas

Heer, onze God, frater Andreas is bij velen geliefd.
Graag denken mensen aan hem, bidden tot hem en zoeken bij hem steun.
Hij had voortdurend aandacht voor U en voor de medemens
En was daarin zorgzaam en toegewijd.
Hij was 'buitengewoon' gewoon:
Een man van eenvoud, vroomheid, eenheid en heelheid.
Sta toe, tot vreugde van Uw kerk,
dat het voorbeeld dat frater Andreas ons allen gaf
erkenning mag vinden in een spoedige zaligverklaring.

Gebed van een moeder

In 1921 stelde een moeder zelf een gebedje op. Mevrouw Van Mensvoort van de Pas uit Berkel vertelde dat dit gebedje vroeger vaak werd gebeden bij het bidden van het rozenhoedje. Het luidt als volgt:

Frater Andreas, Vriend van Christus, die uw leven zozeer geheiligd hebt dat gij thans eeuwig in den hemel bij God troont, wij bidden u, door uw voorspraak voor ons te verkrijgen een levendig geloof, een vurige liefde, een standvastig vertrouwen in Gods oneindige goedheid, en al de genaden die wij naar ziel en lichaam nodig hebben. Zijn wij het niet waardig, denk hoe waardig uw voorspraak is bij God. Ach, verhoor en vertroost ons, opdat wij met een verheugd hart God te allen tijde voor de bekomen weldaden danken, nu en in eeuwigheid, Amen.

Persoonlijk gebed bij het Frater-Andreasaltaar

Heer, schenk Uw zegen en liefde aan onze gemeenschap in Udenhout. In ons midden is frater Andreas geboren en opgegroeid. Frater Andreas is voor ons een voorbeeld van Godsvertrouwen en naastenliefde. Laat ons zijn hulp ervaren in de goede en kwade dagen. Graag willen wij onder zijn bescherming leven. Wij danken U, dat U zulke mensen onder ons hebt doen leven.

Pietje Paas en Hannes den Haomer over fraoter Andréas

Jan Denissen

Aachter in de Gruunstraot in Unent in un auw boerderijke woone Pietje Paas en durre meens Hannes den Haomer. Rèùm fèftig jaor geleeje zen ze bij heur thèùs ingetrouwd. Ze waare toen al wè op leeftèèd en hebbe gin kender mer gekreege. Pietje is dus un echte Unentse en Hannes komt van Bèrkel. Ze hebbe lang geboerd mar un jaor of vèftien geleeje zen ze opgehouwe. Pietje is erg geleuvig en de kerk stoj bij heur hôog ongeschreeve mar Hannes nimt ut nie zo nauw. Al jaore vertelle ze in Unentse Sprokkels hun wel en wee. Daordeur zent bekende Unentse miense geworre. Ze kunnen ut op durre auwen daag goed meej mekaare vèène al stèchele ze nog gère. We löstere wir us meej.

Pietje	Wurrum hedde gij mar êene petoffel aon?
Hannes	Ik heb vemèrrege munnen enkel verstökt. Dè di me toch zeer; ut schiemerde vur men ôoge en ik ging bekant van mun èige. Nauw issie dik en pèèrs, ik kanner niks on leije.
Pietje	Ge lopt ok krom, gotter mar us meej nor dun dokter.
Hannes	Ikke nie, dè goj zôo wel over mar ik wor gek van de pent.
Pietje	Gek worde nie zommar, daor moette onleg vur hebbe. Vruuger kon De Stèr*) zoiets overleeze, mar die is dôod. Dè hielp goed. Kende gè iemes die dè ok kan?
Hannes	Ikke nie en in dè sort dinge zie ik gin hèil.
Pietje	Dan bid mar un schietgebedje tot fraoter Andréas: “heilige fraoter Andréas, ge kent me toch wel, mokt dèk van menne pent afkoom, hêel snel”
Hannes	Vur zover ik weet is dè ginnen heilige en die meude dan nie onbidde.
Pietje	Dan lotte gij dè “heilige” dur mar aaf, mar vur men ist unnen heilige. Ik hebber un buukske over geleeze. Ze schrèève daorin dè diejen dienaar Gods lèèfde in de geur van heilighed.
Hannes	En ik mèèn dettie nog ins nie zalig is. En nauw ik daor over naodenk: hangt durrum zun pertret mar aachter in de Unentse kerk? Unnen echte heilige zu wel un vurnaomer plotske gekreege hebbe, lekt men.
Pietje	Bij de meense zit ut vurnaom wel vuraon int midde van de kerk mar zôo werkt dè bij heilige nie. Den heilige die teege de leste pilèèr on stoj is net zôo vurnaom as die van dun urste.
Hannes	Ge moet wel elken heilige zun kaarske geeve aanders kan dè wellus teege oe gon werke.
Pietje	Fraoter Andréas maag dan nog nie heilig zen mar in Unent zal on hum wel ut miste hulp gevraoge worre. Hil mun lèève vraog ik hum al om vurspraok, daor hek echt baot bij. Ik denk dek durrum men stèrk gelôof nie verloore heb.
Hannes	As ge aanders iets verloore het dan moette bij Antonius zen, mar daor geleuf ik ok nie in.
Pietje	Och gij, gij geleuft pas in unnen heilige assie vur oe stoj te springe.
Hannes	Zôo ist mar net. Fraoter Andréas heur ik jou zoo dik vernoeme, mar ik weet er zoo wèènig van. Wie was dè èègeluk?

Pietje	Hij hiette Jan van den Boer en is geboore in 1841 op de Hersestraot, teegesworrig de Houtsestraot hier in Unent. Hij was de jongste in un höshouwe van zeuve kender. Hij is bezunder vur Unent omdettie as êen van de urste gedopt werd in onze toen nuuwe Lambertuskerk.
Hannes	Toen wassie in ieders geval ginnen ongedopte**) mir.
Pietje	Gè benter ok êene van de nuuwe tèèd heur ik wel. Un bietje meer respect asteblieft. Vruuger as kend laas ik den Engelbewaarder en daorin stonne al un hil dil verhaole over gebedsverheuringe op vurspraok van fraoter Andréas. Volges men waare dè al echte wondere.
Hannes	Wie stom genoeg is kan zun èige alles wèès maoke. Ge kunt alles wel un wonder noeme nog wel as ge van oew zwêetvoete af zed gekoome… Êen van de urste dôopelinge in un nuuw kerk, dès toch gin reeje om hum heilig te verklaore.
Pietje	Dè klopt as un bus mar ik zaller welles iets meer van vertelle. Toen ie vèèf was verhèùsde dè hushouwe nor dun Biezenmortel. Zen vadder haj daor de Slèèkhoef gepaacht, dès on de Biezenmortelsestraot. Van die boerderij zen nog schôon foto's bewaord. Daoraon is te zien dèt gin rèèkmaokerij gewist zal zen.
Hannes	Twas daor toen in diejen natte hoek volges men mar ermoej troef.
Pietje	Dè was toen overal zôo. Daor hebbe ze nie lang gewond want ze verhèùsde nor Helvert en daor ging Jantje van den Boer nor school. Zen vadder zal wel gezien hebbe detter ginnen boer in zaat en den Helvoirtse pestoor heeter vur gezurgd dettie nor de kweekschool van de fraoters in Tilburg kos, mar ut leere ging hum nie zo gemak af.
Hannes	Assie goed haj kunne leere zuttie wel pestoor geworre zen. Mar waor issie zô bekend van geworre?
Pietje	Hij is hil zun lèève fraoter gewist al vanaf zun 18e jaor. Hij was eenvoudig, bescheije en hêel gedienstig. Hij was èègeluk te goed vur dees wereld.
Hannes	Te is nôot goed behalve bij tevreeje. Mar ik zie er nog steeds ginnen heilige in.
Pietje	Op zun 20e was ie as fraoter geplotst op den Ruwenberg in Sint Michielsgèèsel, dè was un pensionaat. Jonges van meense meej geld ginge daor nor toe, dikkels om dernao nort simminarie te gaon. Die kosschool haj bisschop Zwijsen opgericht omdètter van tevurre te veul verschil was bij de jonges die opt simminarie begosse. Zwijsen, ge wit wel, die is in 1844 in Tilbörg meej de fraoters begonne. Toen fraoter Andréas nog lèèfde noemde zen leerlinge hum al den heilige fraoter. Hij was unne vurbildige fraoter, krek zoas Zwijsen ut beduuld haj. Toch vroeg ie on zun jonges om vur hum te bidde omdettie docht dettie dè gebrèùke kos mar dè was natuurluk himmal nie nôodig.
Hannes	Zuttie zelf nie ut beste geweete hebbe hoeveul vlekken dettie op zunne ziel haj? Wassie as kend ok al zon heilig bontje?
Pietje	Van zen jeugd is nie veul bekend. Hij zal nie opgevallen zen want aanders wiesse wij dè wel. Bij de fraoters op de kweekschool daor wassie precies op zun plots.
Hannes	Dan zallie daor wel gin vaort hebbe gehad nor tèùs.
Pietje	Nouw dè valt nog te bezien want ut ginger daor op die school streng aon toe. Dè gingum nie in zun kouw kleere zitte, mar hij was hard vur zun èige. Al gauw us meej holdenie zun acte vur mister. Um zover te koome hattie veul moette doen.

Hannes	Veul laojde op un kèèr, mar hattie op den Ruwenberg dan goed dun aord?
Pietje	Jawel mar les geeve viel hum ok al zwaor omdettie gin overwicht haj. Mar hij blêef altèd geduldig en blijmoedig. Omdèttie les gaaf meej vollen inzet krêeg ie op laotere leeftèèd wel veul ontzag. Hij moes ut nie hebbe van straffe mar van ut goeje vurbild geeve. Ut was unne wèèreme meens om ut zôo mar us te zegge. Zo blêef ie meer dan fèftig jaor vur zen jongens zörge. Mar in ut begin holde die jonges wel ôot ut bloed onder zun naogels èùt.
Hannes	Dan moesie toch wel ilt op zunne ziel hebbe mar wurrum issie dè dan toch blèève doen?
Pietje	Omdè dè van bovenaf zun opdracht waar, zôo vuulde hij dè en zôo ging dè vruuger. En vergit nie, hij hatter un gelofte vur afgeleed. In 1871 begos op den Ruwenberg unne Latijnse cursus en fraoter Andréas werd daorvan dun urste directeur. Ze begosse meej 12 jonges en de bedoeling daorvan was dè die laoter allemal fraoter zun worre.
Hannes	En dè was zeker un succes.
Pietje	Mar gedilteluk; fraoter Andréas mokte zun èège nogal druk omdetter nie genog roepingen waare. Meej dè probleem ging ie te bed en daor stonnie wir meej op.
Hannes	Och alle kèùkes worre gin kiepe. Waorin gaaf ie èègeluk les?
Pietje	In Nederlands en schôonschrèève en laoter heettie nog actes gehold in Döts en Fraans. Ok dè kwaamum nie ongewaaid. Daorin ging ie ok les geeve. De bekende Brabander doctor P.C. de Brouwer schrêef dettie beter taolen kon dan aander meense omdettie les haj gehad van fraoter Andréas.
Hannes	Dè zegt wel iets mar unnen heilige is toch altèd bekend om iets wèttie gedaon heej. En weffer bezunders heej fraoter Andréas dan precies gedaon?
Pietje	Niks en dè is nauw net ut bezundere. Hij was altèd blij, opgerömd en serieus.
Hannes	Dan zallie bij unne grap ok wel ut leste gelaage hebbe.
Pietje	Nou èn, die ut leste laacht heej ut nie eer begreepe. Wè is daor mis meej. Mar hij was ok unnen hêele nederige meens. Dè was ok al opvallend.
Hannes	Ik denk dèt nie genog zal zen om zalig te worre. Dur zen wel meer meense die altèd serieus, blij en nederig zen gewist. En witte wèt is, vruuger vur de grôote schonmaok in de kerk nô 't Vaticaans concilie, han de meense om gunsten te krèège overal unnen heilige vur nôodig. Tegesworrig kunne zu vort gewôon nor unnen dokter vur un zalfke of nor unne zieleknèèper of hoe zo iemes ok maag hiette.
Pietje	Dan heb ik vendaog wel gezien dè gij we dè betreft toch niemer van deze tèèd zet: gij got nie bij den dokter op de stoep zitte. Gij ginkter nog nie heene al zu oewen enkel gebrooke zen gewist.
Hannes	Dan wel hor mar daor goj ik allêen nor toe ast echt nôodig is. Ik vèèn ut zô semmelèètig om vur elke scheet die dwars zit nor dun dokter te gaon. Mar ut is goed dè nie iederêen heilig kan worre, dè moet wel iets aparts blèève, vèèn ik.
Pietje	De leerlinge van fraoter Andréas schreeve dettie unnen onvergeetelukke indruk mokte, ze han er veul ontzag veur. Ze vereerden hum bekant. Assie zaat te bidde dan wassie in den hemel, zinne ze. Zun verdienste zaat nie in èùterlukke dinge mar in de manier waorop. Zôo zen er wel un klèèn honderd getèùgenisse bewaord gebleeve en die zen ammal vol lof.

Hannes	Dank oe de koekoek, die waare meej ut zelfde sop overgoote mar ut is ammal nie zo schôon as hêerôom prikt.
Pietje	In 1917 issie gesturve en vanaf 1947 is ut bisdom al bezig om hum zalig verklaord te krèège. In 2008 is ie unne eerbiedwaardige dienaar Gods geworre. Des wir un stapke in de goeje richting. Mar dur is unne lange weg te gaon vur dettie heilig is, ziede wel.
Hannes	Zelfs de langste weg begint meej dun urste stap en die is gezet. Witte wet wel is: in Tilbörg hebbe ze Pirke Donders en die is hêel gezien. Ik denk dè dè komt omdè die zonne schôone naom heej. Pirke dan witte gelèèk dèt goed zit. Dè kosse wij ok wel us doen. As we fraoter Andréas nou us ons zaolig Dreeke noemen. Dè klinkt as un goej nederig menneke en meer ofter êene van ons is, vende nie?
Pietje	In de naom daor zittet nie in. Mar dieje naom zu wel goed paase bij zunnen euwige glimlaach.
Hannes	Meej de naom Dreeke lekt ie nie op unnen heilige die hêel hoog in den hemel zit mar meer êene die meej ons begaon is, diege gemak vur iets moejluks on kunt spreeke, snapte wel. Zôo êene wit wetter spult in Unent bij gewôon meense.
Pietje	Daor zit iets in. Toen ie zeuventig was kreeg fraoter Andréas un kwaol naomeluk TBC in zunne schouwer. Daor hattie veul pent aon en hij krêeg un lamme reechter haand. Les geeve gin toen vort moeiluk mar hij vertolde nog wel boeke. Toen leerde hij nog meej zun linkerhand schrèève en nog schôon ok.
Hannes	Daor moette toch wel veul wilskracht vur hebbe.
Pietje	God gift kracht nor krèùs. Hier op deezen aardbol verdiende den hemel nie vur niks, ziede wel. Mar èègeluk zutter un grôot wonder moette gebeure. Dè misse we nog.
Hannes	En wurrum moet dè wonder grôot zen.
Pietje	Dès overtèùgender en dan zu Rôome zôo um zen.
Hannes	Ge moet wondere wille zien. As ge nie wiest dè öt unnen èikel unnen grôote èèkebôom kan groeie dan zu dè un hêel grôot wonder zen. Omdet elke daag gebeurt vendet mar gewôon.
Pietje	Jè on zonne simpele klèine èikel ziede dè de wondere de wereld nog nie öt zen en dè gift hoop. As ik môog kieze vur fraoter Andréas dan zuk wille dè op zen vurspraok unne blinde wir kon zien.
Hannes	Wurrum ginnen dooije die wir lèèvend wordt. Vur Onze Lieven Heer is un grôot wonder net zo gemak te doen as un klèèn.
Pietje	As dè waor is dan lottum van Unent mar wir un èège geminte maoke saome meej den Biezenmortel en ast die geminte dan nog te klèèn is dan moettezer Haore mar bij vatte.
Hannes	Dè zu wel un grôot wonder zen mar de kans dettie unnen blinde wir kan laote zien lekt men grotter… De vraog is wel wè Onze Lieven Heer vur de vurspreeker wil doen.
Pietje	Onze Lieven Heer mokt verschil, hij doej vur dun êene heilige meer as vur dun aandere. Dè ligt eraon hoe diejen heilige hier beneeje zun taok volbracht heej. Hoe beter, hoe meer Onze Lieven Heer zal doen. Dè ziede wel on Pirke Donders. Die heej zoveul goeds gedaon in zen lèève. En durrum zen er op zen vurspraok al veul wondere gebeurd, heur ik wel.
Hannes	Van heure zegge liegde aanders veul. Dan weet ik ut goed gemokt dan vraogde on Pirkes of hij er nie vur kan zörge detter un wonder maag gebeure op vurspraok van ons zaolig

	Dreeke. Ik denk dettie wel zal wille helpe want misschien kenne ze elkaar nog van vruuger. Peerkes stiefmoeder kwaam öt Unent en Dreeke was 46 toen Pirke stierf.
Pietje	Dè idee is nog nie zo gek. En in den hemel zalt wel klikke tusse die twee want ze koome vort öt dezelfde plots sins Tilbörg Unent toegeëigend heej.
Hannes	Dan hebbe wij daor ok us un vurdêel van. En öt dezelfde plots dè trekt toch nor mekaar. Dès ok zôo onder dienstmaote.
Pietje	Wanneer zun zum zaolig verklaore schatte gij.
Hannes	Zôo gauw de maon drie toote heej. En dè hoeft nie zô lang mir te duure want hij heeter al twee. Mar as ik dè hille verhaol onheur dan vèèn ik ut hêel verwonderluk dèttie nog nie vergeeten is.
Pietje	Goh, misschien is dè wel ut wonder waorop we zitte te wochte.
Hannes	Zonne stille, vroome, blije fraoter, un toonbild van deugd al bekant honderd jaor dôod en nog nie vergeete. Dur is hil zun lèève niks bezunders gebeurd en toch wertie vanaf zunnen dôod as unnen heilige vereerd. Dès un wonder. Allêen al durrum worret tèèd dettie zaolig verklaord wordt.
Pietje	Ik zal de pestoor us vraoge of hij unnen noveen wil houwe vur zen zaoligverklaring zôodetter wè vaort in komt.
Hannes	Dès un goej idee. Nèè hedde en ja kunde krèège en dan witte gelèèk waoraon en waoraf. Dan zu ik vurstelle om dieje noveen te houwe in de kapel bij Pirke Donders. De leste dag laote we dan saome valle meej zenne sterfdag op dun derde augustus. Die daoge fietse wij dan op ons gemak op en neer.
Pietje	Ge zut zien dan zullen er veul meense öt Unent nor toe gaon. De gerichste weg is over de Klestok en dan moet ik over diejen stèèle bult fietse en dè valt nie meej.
Hannes	Ge kunt ok omfietse dur dun Haozenest. Mar ik heb un vurstel: dan kregde gij van men un elektriese fiets. Dè kanner wel vort af. En as we daor neege keere nor toe moette dan is dè wel de moeite werd.
Pietje	Ons Bertha heet er ok zôo êen. Dès toch wel hendig dè moek zegge. Dan gon we meej zon wonder van techniek vraoge om un wonder op vurspraok van Pirkes. Ik ben er veur mar dan kôope wij er wel gelèèk alle twee êen.
Hannes	We bende toch royaol. Aanders zitte nogal op oew cente. Godde vort ont potvertèère?
Pietje	Och, dur zitte toch gin zakke op men dodshempd.
Hannes	En ast lukt om ons Dreeke zaolig verklaord te krèège dan goj ik on de pestoor vraoge of de kapel vant fraotershèùs in de Slimstraot nie de kapel kan worre vur onze nuuwe zaolige. Hij heej dan wel nie int fraotershèùs gewond mar in die kapel zallie allicht unne keer gebid hebbe.
Pietje	Dès un hêel goej idee. Ge zult zien, wij doen ons best en God doet de rest. Dan vraog ik de pestoor of er ok prentjes verkocht kunne worre en medolliekes en kaarskes en misschient nog fleskes meej Andréas waoter öt unne Unentse put en dan kan den bekker Unentse Andréaskrèùze gon maoke en verkôope. Dè moette dan un sort kraokelinge worre mar dan nog veul lekkerder. Ik zie ze al koome al die bèvertgangers en op zenne sterfdaag houwe we dan un schôon percessie meej veul kaarse en brudjes.

Hannes	Dès goed mar as dè mar nie öt de haand goj lôope want we maoke van Unent gin Kevelèèr. Daor ist hier op törp vul te schôn veur. Mar ik zal er persoonluk zelluf wel vur zörge dè iemand die un kaars kopt die ok gewoon subiet kan opsteeke want bij aander bèverde zie ik dik degge de gekochte kaarse in moet leevere en die stooke ze dan laoter op zodètter altèd kaarse blèève brande. Geleufde gij dè? Ik denk desse terug dun kaarsenbak in gon. Des gouwen haandel op die menier.
Pietje	Zoiets doen de meense nie in un plots meej un bèvert; ge moet un bietje meer vertrouwe hebbe.
Hannes	Geld is aanders lilluk. Ik heb wel vertrouwe in de meense mar bij veul duurt eerluk te lang.
Pietje	In ieders geval: ik wor dur hillemal blij van, want assie immal zaolig is dan hebbe we nog mar êen wonder nôodig om hum heilig verklaord te krèège. Daor zal Pirke dan ok wel on meej helpe. Dè kunne wij nog meemaoke as we tèèd van lèève krèège. We zen op de goeje weg Hannes.
Hannes	Ik zie nauw wel in dè ons Dreeke öt ut goej hout gesneeje was.
Pietje	Jè öt Unents hout. En dur is gin beter hout dan Udenhout: hard vur zun èège, meej un goej hart vur un aander.
Hannes	Zôo ist mar net en menne enkel doe ok lang nie mir zô zeer.

*) “De Ster” is vroedvrouw "juffrouw" Van der Sterren (1906-1982). Zij was een zeer opmerkelijk vrouw die in Udenhout werkte tussen 1932 en 1979 en meer dan 6.000 bevallingen op haar naam heeft staan. Zij was ook paranormaal begaafd.
**) “Ongedopt” is iemand die ongemanierd is, ook wel lomp of onervaren.

Bijlage 1 Stamboom Van den Boer

Stamboom Van den Boer

Bron Arie van den Boer

Frater M. Andreas is op 17 november 1841 te Udenhout geboren. Zijn ouders zijn Peter van den Boer en Maria Bergmans.

De familie Van den Boer

De stamboom Van den Boer gaat terug tot in de 16e eeuw te Heukelom, halverwege Oisterwijk en Enschot.

Gijsbert Jaspers is de stamvader, geboren omstreeks 1580-1590. Hij trouwde op 8 februari 1611 te Oisterwijk met Petronilla Adriaens. Als op 25 mei 1656 zijn zoon Jasper trouwt vinden we in de trouwactie de achternaam Van den Boer, afkomstig van Heukelom. De stamvader wordt dan Gijsbert Jasper van den Boer genoemd.
In het gezin van zeven kinderen is het zesde kind de stamhouder: Adriaen.

Adriaen Gijsbert Jaspers van den Boer is op 22 augustus 1627 gedoopt te Oisterwijk. Hij huwde op 27 februari 1656 te Oisterwijk met Adriaentje Huijbert Janssen, geboren in 1632 te Oisterwijk. Adriaentje stierf op 25 januari 1676 en Adriaen huwde daarna met Neeltje Willems. Uit het eerste huwelijk zijn drie kinderen geboren. De tweede is de stamhouder: Gijsbert.

Gijsbertus Arien Gijsberts van den Boer is in 1662 gedoopt te Oisterwijk, huwde 2 februari 1687 te Oisterwijk in eerste huwelijk Johanna van den Voort en op 9 februari 1698 in tweede huwelijk met Adriana Janssen van Gorcum die op 26 oktober 1678 was gedoopt te Moergestel. Adriana was 16 jaar jonger dan Gijsbertus. Gijsbertus en Adriana kregen een gezin van zeven kinderen. De zesde is de stamhouder: Dionisius, ook Denis genoemd.

Dionisius Gijsbert van den Boer is gedoopt op 13 december 1712 te Oisterwijk en overleden op 21 april 1759. Hij is op 25 januari 1733 getrouwd met Joanna Johannes Vermeer, gedoopt op 12 september 1714 te Tilburg en overleden op 17 juli 1762 te Udenhout. Zij kregen een groot gezin van negen kinderen, waarvan de jongste de stamhouder is: Adriaen. Moeder Joanna Vermeer was weliswaar in Tilburg geboren, maar had toch rasechte Udenhoutse ouders: Joannis Adriaens Vermeer en Anneken Daniel Hendriks van Son (van de hoeve van de Tafel van de Heilige Geest aan de Biezenmortelsestraat). Dionisius van den Boer en Joanna Vermeer gingen in Udenhout wonen en al hun negen kinderen zijn in Udenhout geboren.

Adriaen Dionisius van den Boer is gedoopt op 3 februari 1749 te Udenhout en overleden op 3 december 1825 te Udenhout. Hij trouwde op 5 april 1785 te Udenhout met Jacoba Petrus van der Zanden, geboren in 1766 te Helvoirt en overleden op 24 januari 1844 te Udenhout. Oma heeft de geboorte van haar kleinzoon Jan (frater Andreas) in 1841 nog mee mogen maken. Adriaen en Jacoba kregen elf kinderen, waarvan er 8 overleden kort na de geboorte of voor het zevende levensjaar en een dochter op 23-jarige leeftijd overleed. Slechts twee kinderen mochten ouder worden: Adriana (Udenhout 1791-1860), die trouwde met Hendrikus Simons (Udenhout 1793-1860), en de stamhouder Peter van den Boer.

De familie Bergmans

De moeder van frater Andreas, Maria Bergmans, is een dochter van Cornelis Bergmans en Cornelia van Iersel, een al in de 16e eeuw in Udenhout voorkomende familienaam, die we van oudsher mogen situeren op 't Hoog Schoor. In deze stamboom zit ook Jenneke Bergmans, die huwde met de uit Berkel afkomstige Jan Robben. Zij hadden een herberg op de hoek van de Slimstraat en de Kreitenmolenstraat. In deze stamboom ook de twee maatschappelijk actieve broers Graard Bergmans (1893-1964, zaakvoerder van de Boerenbond) en Jan Bergmans (1901-1964, mede-oprichter van de bejaardenbond). De geschiedenis van de familie is beschreven in het boek "Over Unentse families", deel 1, hoofdstuk 2, 2015).

Het gezin van Peter van den Boer en Maria Bergmans

Peter van den Boer (Udenhout 14 september 1790 – Helvoirt 17 november 1859) en Maria Bergmans (Udenhout 12 december 1798 – Helvoirt 3 mei 1864), gehuwd te Udenhout op 1 mei 1825, hadden een pachtboerderij, achtereenvolgens aan de Houtsestraat in Udenhout, op de Slijkhoef in Biezenmortel en op de Kerkhoef te Helvoirt. Peter en Maria kregen naast een doodgeboren kind acht kinderen:

1. Adrianus (Udenhout 4 september 1826 – Haaren 17 mei 1901) huwde op 9 mei 1866 te Haaren met Anthonetta Witlokx (Haaren 1 november 1821 – Haaren 5 mei 1885). Dit huwelijk bleef kinderloos.
2. Cornelia (Udenhout 18 februari 1828 – Berkel 9 februari 1908) huwde op 24 april 1861 te Udenhout met Wilhelmus Robben (Udenhout 16 juli 1816 – Udenhout 18 mei 1876). Zie hierna 2. Cornelia.
3. Hannes (Udenhout 15 april 1830 – Helvoirt 24 juli 1913) bleef vrijgezel.
4. Johanna (Udenhout 31 maart 1833 – Udenhout 26 januari 1836) mocht maar amper drie jaar leven.
5. Cornelus (Udenhout 15 september 1835 – Helvoirt 8 januari 1891) huwde op 30 april 1874 te Helvoirt met Adriana van Laarhoven (Helvoirt 8 december 1846 – Helvoirt 5 januari 1918). Dit huwelijk bleef kinderloos.
6. Christiaan (Udenhout 18 februari 1839 – Berkel 15 januari 1929) ging na het overlijden van zijn zwager Willem Robben in 1876 inwonen bij zijn zus Cornelia op 't Heuveltje te Berkel om daar de boerderij te runnen. Christiaan was kerkmeester van de Willibrordusparochie van Berkel en broedermeester van de jaarlijkse bedevaart naar Kevelaer.
7. Jan (Udenhout 24 november 1841 – Tilburg 3 augustus 1917), frater Andreas.
8. Martinus (Udenhout 10 januari 1846 – Helvoirt 8 november 1919) huwde op 30 april 1874 met Cornelia Dankers (Helvoirt 26 oktober 1851 – Helvoirt 3 februari 1915). Zie hierna 8. Martinus.

Oom- en oudoomzeggers

2. Cornelia van den Boer

Cornelia en haar man Willem *Robben* kregen een gezin van vier kinderen:

a. Maria Wilhelmina Theresia (Berkel 11 november 1862 – Oirschot 30 januari 1919) ging in het klooster onder de kloosternaam zuster Maria Theresia van Jezus.
b. Maria (Miet) Petronella (Berkel 17 februari 1864 – Udenhout 29 maart 1909) huwde op 14 mei 1889 Cornelis *Burgmans* (Udenhout 2 juni 1852 – Udenhout 11 november 1923) en bewoonde met hem een boerderij aan de Udenhoutse Groenstraat 84.
c. Adriana (Berkel 16 april 1865 – Udenhout 30 januari 1940) huwde te Udenhout op 7 mei 1895 met Nicolaas (Sjef) *van de Pas* (1 januari 1861 – Udenhout 6 januari 1934)
d. Johanna (Berkel 7 maart 1867 – Berkel 17 maart 1893).

Maria Robben en Cornelis Burgmans krijgen zes kinderen waarvan een jong overleden:

a. Jan (8 mei 1890 – 30 september 1959) huwde Gerdina *van Roessel* (3 augustus 1899 – 28 november 1991)
b. Wilhelmina (4 september 1891 – 3 december 1942) huwde Petrus *Verhoeven*
c. Maria Joseph (19 maart 1893 – 10 januari 1959)
d. Josephus (22 september 1894 – 4 april 1963)
e. Martinus (29 december 1895 – 15 juni 1896)
f. Johanna (2 maart 1897 – 24 april 1939) huwde Frans *Veroude* (23 oktober 1895 – 3 februari 1982)

Adriana Robben en Sjef van de Pas kregen een gezin van zes kinderen:
a. Kees (6 oktober 1896 – 24 februari 1975) huwde Anna *Brekelmans* (31 augustus 1889 – 24 februari 1971). Kees en Anna kregen drie kinderen: Josephus, Riet gehuwd met Adriaan *van Mensvoort* en Jeanne gehuwd met Sjef *van Esch*.
b. Willem (19 december 1897) is jong overleden
c. Cisca (19 september 1899) ging het klooster in met de naam zuster Josephine
d. Wilhelmus (Jos) (1 oktober 1901) huwde Antonia *van den Brekel*
e. Frans (3 juli 1904 – 12 juli 1993) huwde Louisa *van Dijk* (14 januari 1905 – 3 juli 1971). Dit is Frans van de Pas die in Udenhout in de Slimstraat woonde, in het witte huis naast het fraterhuis. Hij was kerkmeester van de Udenhoutse parochie. Frans en Louisa hadden vijf kinderen: Josephus gehuwd met José *Mutsaers*, Johannes gehuwd met José *Koenen*, Petronella gehuwd met Henricus *Coenen*, Adrianus gehuwd met Nicolasina *Brouwers* en Maria gehuwd met Franciscus *Coenen*.
f. Jan (21 oktober 1906 – 13 januari 1964) is priester gewijd en was van 1953 tot 1964 pastoor te Geffen.

8. Martinus van den Boer
Martinus en zijn echtgenote Cornelia Dankers kregen vijf kinderen, waarvan een doodgeboren en twee jong overleden:
a. Maria (Helvoirt 26 januari 1875 – Helvoirt 20 april 1875)
b. Petrus (Helvoirt 3 maart 1876 – Helvoirt 24 maart 1953) huwde in eerste huwelijk op 6 mei 1907 te Haaren met Christina *van Mensfoort* (- Haaren 20 juni 1909) en in tweede huwelijk op 5 oktober 1911 te Boxtel met Adriana *van Krieken* (Boxtel 21 oktober 1882 – 13 september 1973)
c. Maria (Helvoirt 23 oktober 1877 – Helvoirt 14 november 1891)
d. Marinus (Helvoirt 15 oktober 1881 – Helvoirt 20 augustus 1930) huwde op 15 mei 1924 te Berkel-Enschot met Petronella *Robben* (Berkel-Enschot 13 januari 1891 – 5 december 1982). Zij woonden aan de Helvoirtse kant van de Gijzelsestraat.
e. Doodgeboren zoon (6 september 1883).

Petrus van den Boer en Adriana van Krieken kregen vier kinderen, waarvan een jong overleden:
a. Christianus (Christ) (Haaren 21 januari 1913 – ’s-Hertogenbosch 18 december 2002) huwde op 25 mei 1948 te Helvoirt met Maria *van der Zanden*. Christ en Marie woonden aan de Gijzelsestraat 39.
b. Cornelia (Haaren 4 april 1914 – ’s-Hertogenbosch 26 augustus 1984) huwde op 15 april 1947 te Helvoirt met Antonius *Teurlinx*
c. Hendriena (Haaren 28 april 1915 – Haaren 24 oktober 1915)
d. Martina (Haaren 3 december 1916 – ’s-Hertogenbosch 17 november 2000) huwde op 25 mei 1948 te Helvoirt met Petrus *van der Zanden*.

Marinus van den Boer en Petronella Robben kregen vijf kinderen, waarvan een jong overleden:
a. Martinus (Helvoirt 17 maart 1925 – Helvoirt 14 juli 1926)

b. Harrie (Helvoirt 23 februari 1926 – Loon op Zand 24 mei 2008) huwde op 20 november 1956 te Tilburg Johanna (Jo) ***de Brouwer***.
c. Ties (Helvoirt 23 februari 1927 – Oisterwijk 7 september 2003) huwde op 10 oktober 1956 te Haaren met Petronella ***Verbeek***.
d. Wout (Helvoirt 3 mei 1928 – 's-Hertogenbosch 25 maart 2011) huwde op 6 mei 1958 te Helvoirt met Cornelia ***Simons***. Wout en Cor woonden aan de Gijzelsestraat 41.
e. Kees (Helvoirt 20 januari 1930 -) huwde op 29 juni 1982 te Vught met Johanna ***Berkelmans***.

Bijlage 2 Udenhoutse fraters

In totaal zijn er 26 Udenhoutse en Biezenmortelse fraters van Tilburg:

1. 1863 frater Maria Andreas (Jan) van den Boer
2. 1866 frater Maria Pacomius (Willem) van Hulten
3. 1868 frater Maria Mattheus (Hendrikus) de Rooij
4. 1878 frater Maria Angelus (Martinus) de Rooij
5. 1885 frater Maria Eustachius (Willem) Martens
6. 1890 frater Maria Daniël (Martinus) Bergmans *
7. 1891 frater Maria Linus (Antonie) Vromans **
8. 1893 frater Maria Bertinus (Gerardus) Leijsten
9. 1894 frater Maria Hugolinus (Henricus) Heerkens
10. 1895 frater Maria Leontius (Adrianus) van de Plas
11. 1899 frater Maria Prudentius (Antonius) Heesters
12. 1901 frater Maria Remaclus (Josephus) van Gorkum
13. 1902 frater Maria Montanus (Wilhelmus) Schellen
14. 1920 frater Maria Arthur (Wilhelmus) Sweens
15. 1921 frater Maria Hugo (Cornelius) Brekelmans
16. 1925 frater Maria Deodaat (Cornelis) van de Voort
17. 1930 frater Maria Basilius (Jan) Kruijssen
18. 1938 frater Maria Laurentio (Jan) Teurlinx
19. 1941 frater Maria Julianus (J.) van Gijzel
20. 1941 frater Maria Celestinus (Kees) Vercammen
21. 1944 frater Maria Engelmundo (Piet) Verspeek
22. 1950 frater Maria Salesius (Kees) Verspeek
23. 1954 frater Maria Laurenti (Laurentius) Verhoeven
24. 1955 frater Maria Dominicus Savio (Wim) Verschuren
25. 1959 frater Maria Quintinus (Wim) de Bakker
26. 1990 frater Maria Caspar (Tijn) Geertman ***

* Frater Daniël Bergmans, geboren in 1869, is familie van frater Andreas. Joannes Bergmans (de opa van frater Daniël) en Maria Bergmans (de moeder van frater Andreas) waren broer en zus.
** Frater Linus Vromans is geboren in Berkel en opgegroeid in Udenhout.
*** Frater Caspar Geertman is geboren in Poperingen België en opgegroeid in Udenhout.

Bronnen

Bronnen en literatuur

Archiefbronnen
Archief Fraters CMM Tilburg
Archief parochie St.-Lambertus Udenhout, Memorialen
Archief parochie St.-Lambertus Udenhout, misboekje Andreas-eucharistieviering 5 februari 2006
Archief parochie St.-Lambertus Udenhout, misboekje Andreas-eucharistieviering 5 augustus 2007 bij gelegenheid van de 90e sterfdag
Archief parochie St.-Lambertus Udenhout, Pastoor Godfried Looijaard, toespraken in diensten rondom frater Andreas, Udenhout, 2005, 2006, 2007;
Archief Pastoor Godfried Looijaard, persoonlijk archief frater Andreas;

Gedrukte bronnen/literatuur

"Frater Andreas op de wachtlijst", *Nieuwsblad van het Zuiden* 15 november 1991
"Frater Andreas, bijna zalige frater uit Udenhout", Brabants Dagblad 2 februari 2006;
"Frater Andreas voor mij al 20 jaar heilig", *Brabants Dagblad* 11 augustus 2007;
'Kent gij uw bisdom?', *Sint-Jansklokken* 8 (1929) nr. 316, 19 januari, p. 31; idem, 317, 26 januari, p. 43;
Beijer, Jan H.A., 'Frater Andreas, 24 november 1841 - 3 augustus 1917', in: *Gedenkboek uitgegeven bij het honderdjarig bestaan van het Instituut 'Huize Ruwenberg'* (Oss: Drukkerij M.W. van Loosbroek, [1952]) p. 14-16;
Claassen, Fr. Vict., *Beschouwingen over Ruwenberg 1852-1942* (???);
Daane, Thomas, *Frater Andreas en Bergen op Zoom* (Z. pl. [1954]);
Delft, M. van, *Frater Andreas van den Boer. Kort bericht over een man die geruisloos door het leven ging* (z.p. [1978]);
Denissen, Jan, "Pietje Paas en Hannes den Haomer over frater Andréas", *Unentse Sprokkels* 2011, 8, 68-77;
Emerentia, Zr., *Geluk dat in stilte groeide. Een verhaal van de levensopgang van een Brabantse jongen* (Tilburg: R.K. Jongensweeshuis, 1951)
Frumentius, Fr., *Frater Andreas, een levensbeeld* (Tilburg: R.K. Jongensweeshuis, 1921);
Heemcentrum 't Schoor Udenhout – Biezenmortel, Over heeroom en tante zuster : Priesters, broeders, fraters en zusters uit Udenhout en Biezenmortel (Udenhout 2008), hoofdstuk 4;
Horsten, Tharcisio, *De Fraters van Tilburg van 1844-1944* (Tilburg: R.K. Jongensweeshuis, 1951-1952), 3 dln.; Dl. 1: *De stichting en eerste uitbreidingen. 1844-1883*; Dl. 2: *Periode van snelle groei. 1883-1912*;
Hosemans, Frater Amatus, "Met liefde en allernauwkeurigste stiptheid", in: Charles van Leeuwen, *Herinneringen aan frater Andreas* (2007), 106-122;
Hulst e.a , Rina van der, *Barmhartigheid in verzen gebeiteld : een selectie van gedachten en gedichten uit 43 nieuwsbrieven voor het 10-jarig bestaan van de Beweging van Barmhartigheid : zien, bewogen worden, in beweging komen* (Vugt 2008) (Omslagtitel. - Nieuwsbrief Fraters CMM, nr. 44);
Kempen, Jef van, "De weelde van een gerust geweten", in: J. Eijkens (red.), *Enigen uit velen. Fraters van Zwijsen in 22 portretten* (Tilburg 1994);
Koning, Anthony, *The Merciful Brother without Frills, Brother Andreas van den Boer CMM* (Mosocho Kenya 1991);
Leeuwen, Charles van, *Herinneringen aan frater Andreas* (Tilburg: CMM, 2007);

Leeuwen, Charles van, ‘Columns frater Andreas en zijn medebroeders’ in Fraters CMM 2005-2015 (vier columns per jaar);
Leeuwen, Charles van, Bishop Zwijsen and his first brothers: the founder, the founding generation and the foundation history (Nijmegen 2014) (=History of the Brothers of Our Lady Mother of Mercy ; Volume 1)
Leeuwen, Charles van, *Conscientious and Caring, a Portrait of Father Superior de Beer (1821-1901)* (Nijmegen 2014) (=History of the Brothers of Our Lady Mother of Mercy, Volume 2
Lierop, Frater P.J. van, “Seorang Frater CMM yang sederhana berbelaskasih dan kudus”, (*Seri Spiritualitas CMM*, Yafa Indonesia, 1996);
Maarse, Wim, “De beweging van barmhartigheid”, *Unentse krant*, 2005, december;
Max, Th.J.M., *Frater M. Andreas von Tilburg. Ein Lebensbild* (Paderborn: Bonifacius Druckerei, 1922), Nederlandse vertaling: *Frater M. Andreas* (Tilburg: R.K. Jongensweeshuis, 1925);
Nispen, Frater Victor van, “Waar hij leefde”, in: *Ontmoetingen* 1968, september
Overman, Paul, “Primeur: Frater-Andreasmis”, in: *Fraters CMM*, 2010, 4, 6-7
Ridder, Frater A. de, “Hoe we frater Andreas ontmoeten in zijn brieven en zijn stralend gelaat”, in: *Ontmoetingen* 1968, september;
Ridder, Frater A. de, “Naar een nieuw beeld van frater Andreas van den Boer”, in: *Ontmoetingen* 1968, september ;
Scouting Udenhout, *Kalender Dorpsleven Udenhout* (2007);
Spann OSFS, Willem, “Inwijding nieuwe kapel en nieuw graf”, in: *Ontmoetingen* ,2003, augustus;
Spann OSFS, Willem, “Boeken waar frater Andreas aan werkte”, in: *Fraters CMM* 2013, 4, 15-17;
Spierings, Frater Modestus, “Ga in mijne plaats en ik in de uwe”, in: Charles van Leeuwen, *Herinneringen aan frater Andreas* (2007), 38-52;
Meiberg, A., “De lange weg naar de zaligverklaring”, *Ontmoetingen*, 1968, september;
Verhoeven, Cornelis, *De glans van oud ijzer* (1996);
Verrijt, Frater Engelbert, “Kent u frater Andreas?”, in: *Frater-Andreasbericht* 2014, ….
Verspeek, Frater, ‘Udenhout en frater Andreas van en Boer’, in: *De Gemeynt*, 11 maart 1983;
Vinckx, N., *Toespraak bij gelegenheid van het verschijnen van het decreet 'super Dubio' in het proces tot zaligverklaring van frater M. Andreas van den Boer. Met korte levensloop en overzicht van het proces* (Tilburg: Fraters van Tilburg, [1962]);
Vinckx, N., *Frater Andreas van den Boer 1917 - 3 augustus - 1967* (Tilburg 1967);
Vinckx e.a., N., ‘Frater Andreas’, *Ontmoetingen*, 1968, 27;
Westenburger, Ben, *Andreas van den Boer (1841-1917)* (Tilburg 2011) (= Tilburgse Historische Reeks 9);
Wouters, Toon, & Ben Westerburger, *Frater Andreas van den Boer, 1841-1917* (Tilburg: Andreasbureau, 1998).

Internetbronnen

www.fraterandreas.nl [Frater-Andreasbureau];
www.wiki.regionaalarchieftilburg.nl/Andreas_van_den_Boer ;
www.cmmbrothers.org/nl/fraters-wereldwijd/communiteit-de-vuurhaard-in-udenhout ;
www.geheugenvantilburg.nl/verhalen/lees/11657/frater-andreas-van-den-boer ;
http://www.meertens,knaw.nl/bedevaart/bol/plaats757 ;
https://nl.wikipedia.org/wiki/Grote_Ruwenberg ;
http://www.charlesvanleeuwen.nl/docs/FRATERSPREUKEN%20FRATER%20ANDREAS.pdf ;

http://www.charlesvanleeuwen.nl/docs/Frater%20Andreas%20-%20zalig%20in%20bescheidenheid.PDF (=Charles van Leeuwen, “De veel te gewone frater Andreas van den Boer”, 2008);
http://www.fraterandreas.nl/andreasbericht.php .

Interviews en documentatie

Bedevaart naar frater Andreas 2005, misboekje;
Bersselaar, Kees van den, Informatie Udenhoutse jongens op de Ruwenberg, 16 december 2016;
Boer, Arie van den, Stamboom familie Van den Boer;
Boer – de Brouwer, Mevrouw Jo van den, Gesprek 16 december 2016;
Boer, Dré en Maria van den, Interview 11 november 2016;
Brand – van Groenendaal, Mevrouw Cor van den, Gesprek 11 februari 2017
Mensvoort – van de Pas, Mevrouw Riet van, Gesprek op 13 januari 2017.

Tijdschriften en periodieken

Fraters CMM : blad van de Congregatie van de Fraters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid 1(2005)-; ISSN: 1574-9193 ; Verschijnt 1× per 3 maanden; Voortz. van: Ontmoetingen = ISSN 1567-9195; Engelstalige uitg.: Brothers CMM = ISSN 1877-6256; Indonesische uitg.: Frater CMM = ISSN 1877-9719;
Ontmoetingen : tijdschrift van de Fraters van Onze Lieve Vrouw, Moeder van Barmhartigheid (Tilburg 1958-2004); ISSN: 1567-9195; Voortgez. als: Fraters CMM = ISSN 1574-9193

Diversen

Jansen, Frater Theodoor , “Het proces van de zaligverklaring van frater Andreas van den Boer”, 1959;
N.N. “Frater Andreas en Bergen op Zoom 50”, 1979;
Swolfs, Jan, gedicht “Frater Andreas”, januari 2017;
Verschuren, Frater Wim , toespraak bij gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de Udenhoutse kerk, 1991

Colofon

Samenstelling
Deze biografie is samengesteld onder verantwoordelijkheid van het Schrijversteam van Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel, bestaande uit Luud de Brouwer, Lia Clement – Verhoeven, Jan Denissen, Kees van Kempen, André van der Lee, Thomas van der Loo, Wim Maarse, Maris Philippa, Arjan Robben, Annie van Roessel – Kolen en Frank Scheffers. Voor de realisatie van deze biografie is dankbaar gebruik gemaakt van het hoofdstuk over frater Andreas in het boek “Over heeroom en tante zuster” (2006) en op het geweldige werk van frater Toon Wouters en frater Ben Westenburger die in 1998 een zeer uitvoerige levensbeschrijving hebben gemaakt in opdracht van het Frater-Andreasbureau Tilburg, gevestigd op het Generalaat van de fraters te Tilburg. Dank aan de Fraters van Barmhartigheid te Tilburg voor de toegang tot het archief, voor het mogen verrichten van bronnenonderzoek en voor de mogelijkheid zo goed mogelijk originelen van foto’s te kunnen gebruiken. Dank aan Charles van Leeuwen, docent aan de universiteit van Maastricht en Studiesecretaris Spiritualiteit bij de Fraters van Barmhartigheid te Tilburg. Dank aan frater Edward Gresnigt voor de gastvrijheid bij de fraters te Tilburg en voor zijn hulp bij de vele vragen. Dank voor de hulp bij de literatuurlijst aan Jan van de Voort. Dank aan Mari van Kempen voor de hulp bij archiefonderzoek en interviews. Dank ook aan de Stichting Videogroep Udenhout voor de samenwerking in relatie tot de door Ad Donkers gemaakte film over frater Andreas.

Afbeeldingen
De foto’s in deze biografie zijn afkomstig uit de collecties van de Fraters van Barmhartigheid te Tilburg, van Kees van den Bersselaar, uit de collectie van Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel en uit het archief van de Johannes XXIII-parochie Sint-Lambertus Udenhout. Het copyright van de foto van frater Wim Verschuren aan het begin van hoofdstuk 8 berust bij de Beweging van Barmhartigheid.

Lay-out en druk
De lay-out is verzorgd door Arjan Robben.
Het boek is gedrukt bij drukkerij ELKA Tilburg.

Oplage
350

Film over het leven van frater Andreas

De Stichting Videogroep Udenhout heeft bij gelegenheid van de honderdste sterfdag van frater Andreas een film over zijn leven gemaakt, die gelijktijdig met deze biografie op 30 juni 2017 is gepresenteerd. De film staat op internet, op Wiki Udenhout (wiki.regionaalarchieftilburg.nl/Portaal:Udenhout), in de rubriek “Udenhout op film”.

Inhoudsopgave

	Voorwoord Schrijversteam Heemcentrum ’t Schoor Pastoor Godfried B.M. Looijaard Frater Lawrence Obiko	
	Levensloop frater M. Andreas	
	Udenhout in de tijd dat Jan van den Boer er opgroeide, van 1841 tot 1854	
1	Liever boeken lezen dan helpen op de boerderij **Opgegroeid in Udenhout**	
	Frater-roeping	
2	Coördinator priesteropleiding **Leraar op de Ruwenberg**	
	Udenhoutse leerlingen op Instituut “Huize Ruwenberg”	
3	Zijn boeken **J.M. Vincent**	
4	Leven in blijdschap en vertrouwen **“Ik moet elke dag opnieuw beginnen”**	
5	Ziekbed en overlijden **Kort na zijn dood ontstond de verering**	
	Gebedsverhoringen, ook in Udenhout	
6	Eerbiedwaardige dienaar Gods **Proces tot zaligverklaring**	
7	Beeldhouwwerk van Quirin Bäumler **Het Frater-Andreasaltaar in de Udenhoutse kerk**	
8	Het werk van frater Andreas gaat door! **Werken aan Barmhartigheid**	
	De Vuurhaard in het fraterhuis van Udenhout	
9	Tot de eerbiedwaardige frater Andreas **Liederen en gebeden**	
	Pietje Paas en Hannes den Haomer over fraoter Andréas	
	Bijlage 1 Stamboom Van den Boer	

	Bijlage 2 Udenhoutse fraters	
	Bronnen	
	Colofon	